

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SURİYELİ SİĞİNMACI 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇ KONUSUNA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

İrem UTAŞ

Niğde

Mayıs, 2019

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SURİYELİ SİĞİNMACI 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇ KONUSUNA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem UTAŞ

Danışman: Doç. Dr. Tülay ÖCAL

Niğde

Mayıs, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Suriyeli Sığınmacı 7.Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yaptığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 28/05/2019

(İmza)

İrem UTAŞ

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. TÜLAY ÖCAL danışmanlığında İREM UTAŞ tarafından hazırlanan "Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

28 / 05 / 2019

JÜRİ :

Danışman : **Doç. Dr. TÜLAY ÖCAL**

Üye : **Doç. Dr. ELVAN YALÇINKAYA**

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi SEVDA ÇETİNKAYA**

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gökhan ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURİYELİ SİĞINMACI 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇ KONUSUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

UTAŞ, İrem

Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tülay ÖCAL

Mayıs 2019, 84 sayfa

Mart 2011’de Suriye’de başlayan iç savaş ve beraberinde getirdiği karışıklık insanlarda huzur ortamı bırakmamış ve can güvenlikleri tehlikede olan Suriyeli sığınmacılar ülkemizin de içinde bulunduğu başka ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Ülkemize sığınan Suriyeli öğrencilerin, var olan eğitim düzenimize dahil olmalarını temin eden uygulamayla birlikte, bu öğrencilerin eğitim hayatında yeni bir sayfa açılmıştır. Bu da kaçınılmaz olarak birtakım olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Öğrencilerin yabancıları oldukları bir ülkeye ve kültüre uyum sağlamakta güçlük çekmeleri bu olumsuzluklardan bazılarıdır.

Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları aksaklıkların saptanması ve göç konusundaki mevcut durumlarının incelenmesi, konuyla ilgili çözüm üretmek bakımından faydalı olacaktır. Göç konusu 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan konulardan biridir. Ülkemize göç eden ve mevcut eğitim sistemine dahil olan sığınmacı öğrenciler sosyal bilgiler dersinde yer alan göç konusu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışmada göç olgusunu bizzat deneyimleyen sığınmacı öğrencilerin, göç konusundaki mevcut durumlarını ve aynı zamanda bu öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu nedenle yaşanan aksaklıkların saptanması ve konuyla ilgili çözüm üretilmesinde öğrenci görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Bundan hareketle Adana ilinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 6 farklı okulda (Geçici Eğitim Merkezi) eğitim gören 203 öğrenciye anket uygulanmış, 40 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada nitel ve nicel veriler toplanarak analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde parametrik olmayan istatistiksel yöntemler kullanılırken,

nitel veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular, sosyal bilgiler eğitimi alan sığınmacı öğrencilerin tamamına yakınının göç konusuna hâkim olduğunu göstermektedir. Türkiye’de yaşamaya alışmış ve yaşam koşullarına uyum sağlamış olduğunu ortaya koymuştur. Suriyeli öğrencilerin bir kısmının eğitim ve sosyal çevrelerinde kültür farkından kaynaklanan anlaşmazlıklar yaşadıkları ortaya konmuştur. Sığınmacı öğrencilerin ebeveynlerine Türkçe eğitimi verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin yarıya yakınının ülkelerine gitmeyi düşündükleri, yarıya yakınının ülkemizde yaşamak istedikleri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci Görüşleri, Göç Olgusu, Suriyeli Sığınmacı Öğrenciler

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE VIEWS OF SYRIAN ASLYUM-SEEKER STUDENTS OF 7th GRADE ABOUT MIGRATION

UTAŞ, İrem

Social Studies Teaching Department

Thesis Advisor: Assistant Professor Tülay ÖCAL

May 2019, 84 pages.

The civil war that began in Syria in March 2011 and the confusion it brought with it left no peace to the people living around, and the Syrian aslyum-seekers whose lives were at stake were forced to seek refuge in other countries, including Turkey. With the practice of including those aslyum-seekers into Turkish existing educational system, a new page has been opened in their educational life. This has inevitably brought some negativity with it. Some of these difficulties are students' difficulty in adapting to a country and culture they are unfamiliar with.

The determination of the difficulties experienced by aslyum-seeker students and the examination of their current status in migration will be beneficial in terms of producing solutions for the issue. The subject of migration is one of the subjects included in the curriculum of 7th grade as a part of Social Studies course. Aslyum-seeker students who migrated to Turkey and are involved in the existing education system are faced with the issue of immigration in social studies.

In this study, it is aimed to determine the knowledge level of aslyum-seeker students who experienced emigration, their current status in the field of migration as well as their views on the topic of immigration. For this reason, it is aimed to examine the student's views in the determination of the difficulties and to produce related solutions. Therefore, a total of 203 students in 6 different schools (temporary education center) of the Ministry of National Education in Adana were subjected to a survey, and 40 students were interviewed with. In this study using mixed research method, qualitative and quantitative data were collected and analyzed. While non-parametric methods were used in the analysis of quantitative data, qualitative data

were analyzed by descriptive analysis method. In this study using descriptive method of qualitative research methods, data obtained by semi-structured interviews were analyzed descriptively.

The findings indicate that almost all of the asylum-seeker students receiving Social Studies course have mastery of emigration and they are accustomed to living in Turkey and adapted to living conditions. It has been determined that some of the Syrian students experience discrepancies arising from the cultural differences in their education and social environment. It has been concluded that a better education on Turkish language should be given to families of asylum-seeker students. It is also found that half of the students think about going to their country back while the other half want to live in our country.

Key Words: Student Opinions, Migration Fact, Syrian Asylum-seeker Students

ÖNSÖZ

Bu araştırmada Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşleri incelenmiştir. Bu çalışma aynı zamanda, sığınmacı öğrencilerin göç konusuyla ilgili görüşleri alınarak ve yaşadığı sorunlar belirlenerek bu doğrultuda çözüm önerileri sunmayı amaçlamış olup, yaşanan sorunların iyileştirilmesine katkıda bulunacağı beklentisinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın Sosyal Bilgiler alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve araştırmanın gerçekleşmesinde danışmanlığımı yapan hocam Sayın Doç. Dr. Tülay ÖCAL'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmama jüri üyesi olarak katkıda bulunan Doç. Dr. Elvan YALÇINKAYA ve Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÇETİNKAYA'ya teşekkür ederim. Araştırma sürecinde ve verileri yorumlama aşamasında sabrı ve çabası ile yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Dr. Nihal Menzi Çetin'e teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma yaptığım Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve okullarda çalışmama destek olan sayın okul müdürleri, ders öğretmenleri ve çalışmamın dayanağı olan sevgili öğrencilere verdikleri emekten dolayı teşekkür ederim.

Bana duydukları inanç ve güvenle bugünlere gelmemi sağlayan, maddi ve manevi olarak daima güç kaynağım olan canım annem Talia UTAŞ, canım babam Seyfettin Utaş, ablam Ayşegül, abilerim Muhammed ve Ömer Can'a verdikleri destekten dolayı minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR	XI

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	4
1.2. Problem Cümlesi.....	5
1.3. Alt Problemler.....	5
1.4. Araştırmanın Amacı.....	6
1.5. Araştırmanın Önemi.....	6
1.6. Araştırmanın Sayıltıları.....	7
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.8. Tanımlar	8
1.9. İlgili Araştırmalar.....	10

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Göçün Tanımı ve Sınıflandırılması.....	14
2.2. Nüfus Hareketleri.....	17
2.3. İç ve Dış Göçler	20
2.3.1. İç Göçler.....	20
2.3.2. Dış Göçler	24
2.3.2.1. Dıştan Ülkemize Yapılan Göçler.....	25
2.3.2.2. Yurdumuzdan Dış Ülkelere Yapılan Göçler	29
2.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler	32
2.4.1. Mülteci Göçleri	33
2.5. Sosyal Bilimlerde Göç	39
2.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Göç Konusu	39

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Çalışma Grubu	42
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	43

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular.....	46
4.1.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri.....	46
4.1.2. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumları	47
4.1.3. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumları.....	48
4.1.4. Öğrenci Ailelerinin Yerleşim Yerleri Değişiklik Durumları	49
4.1.5. Öğrenci Ailelerinin Ne kadar Süredir Adana'da Olduklarına Dair Durumları	50
4.1.6. Öğrenci Ailelerinin Birey Sayısı	50
4.2. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	51
4.2.1. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşleriyle İlgili Bulgular	51
4.2.2. Öğrencilerin Göç Etme Durumlarına İlişkin Bulgular	55
4.3. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	56

V. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	70
5.2. Öneriler	72
5.2.1. Çalışmaya Yönelik Öneriler.....	72
5.2.2. Geleceğe Yönelik Öneriler.....	72
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	80
Ek 1. Araştırma İzni	80
Ek 2. Anket Formu.....	82
Ek 3. Görüşme Formu.....	84

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Türkiye’de Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artışı	19
Tablo 2.	İllerin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (2017-2018)	22
Tablo 3.	Yakın Tarihimize Anadolu’ya Yapılan Göçler	28
Tablo 4.	Suriyeli Mültecileri Kabul Eden Ülkeler	36
Tablo 5.	Geçici Barınma Merkezleri (AFAD)	37
Tablo 6.	Örnekleme Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları	42
Tablo 7.	Görüşme Takvimi	44
Tablo 8.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri	46
Tablo 9.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	47
Tablo 10.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	48
Tablo 11.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	48
Tablo 12.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Kaç Yerleşim Yeri Değiştirdiklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	49
Tablo 13.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Ne kadar Süredir Adana’da Olduklarına Dair Betimsel İstatistikler.....	50
Tablo 14.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Birey Sayısına Dair Betimsel İstatistikler	51
Tablo 15.	Öğrencilerin Göç Konusundaki Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri.....	52
Tablo 16.	Öğrencilerin Göç Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann- Whitney U Testi Sonucu	52
Tablo 17.	Göç Konusundaki Görüşleri Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	53
Tablo 18.	Göç Konusundaki Görüşleri Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	54
Tablo 19.	Göç Konusundaki Görüşleri Aile Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	54
Tablo 20.	Öğrencilerin Göç Etme Durumlarına İlişkin Bulgular.....	55
Tablo 21.	Görüşmeye Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgileri.....	57
Tablo 22.	Öğrencilerin Göç Kavramına Yönelik Tanımlamaları	57

Tablo 23. Öğrencilerin Türkiye'ye Nasıl Göç Ettiklerine Yönelik Görüşleri.....	59
Tablo 24. Size Göre Göç Etmek Zorunlu mu Yoksa Tercih mi?	59
Tablo 25. Göç Etmenin Olumlu ve Olumsuz Yanlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri	60
Tablo 26. Göç etme nedeniniz neydi?	62
Tablo 27. Göç sırasında sizi en çok etkileyen anınız neydi?	63
Tablo 28. Savaş sırasında neler hissettiniz(heyecan, korku, mutluluk, hüzn, hasret vs.) ve yaşadınız?	64
Tablo 29. Türkiye'deki yaşamınızı tarif eder misiniz? Alışabildiğiniz ve alışamadığınız yönleri neler?	65
Tablo 30. Türkiye'den beklentileriniz nelerdir?	67
Tablo 31. Suriye'deki karışıklık bittiğinde ülkenize geri dönmeyi düşünüyor musunuz?	68

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri.....46

KISALTMALAR

%	: Yüzde
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Koordinasyon Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
Ed	: Editör
f	: Frekans
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
İBGİGM	: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖYTÖ	: Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği
S.S.C.B	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
Vb	: Ve benzeri
Vd	: Çok Yazarlı Eserlerde İlk Yazardan Sonrakiler
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
Yy	: Yüzyıl

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Göç, neredeyse bütün toplumların karşılaştığı, olumlu ve olumsuz etkileri olan bir olgudur. Göç, toplumların geçirdikleri değişimlerin en önemli etkenlerinden biridir. Çeşitli nedenlerle yapılan göç, bireylerin hayatları üzerinde toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve psikolojik olarak hatırı sayılır etkiler yaratmıştır. Bu nedenle birçok probleme yol açmıştır. Bu problemlerin en önemlilerinden biri bireyin göç edilen yerde yaşadığı uyum problemidir. Bu problem bireylerin göç ettikleri coğrafyaya kendilerini ait hissetmesini, göç ettikleri coğrafyadaki değerlerin benimsenmesini ve bundan dolayı göç ettikleri coğrafyaya adapte olmasını güçleştirmektedir. Ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi ve benzeri faktörlerin etkisiyle meydana gelen göç olgusu sonuçları bakımından göç alan ve göç veren ülkeleri etkilemektedir.

Toros'a (2008: 8) göre göç, kişilerin yaşadığı topraklardan, yerleşmiş toplumsal yapılarından, elindeki ekonomik olanaklardan kısacası toplumsal yaşamın daha nice unsurundan koparak ya da kopartılarak yeni bir yaşam kurması demektir. Bu bağlamda göç, mülteci, sığınmacı, göçmen, belgesiz göçmen, düzensiz göçmen, yasadışı göçmen ve türlü nedenlerle yerinden edilen insan gruplarını da içine alan bir kavramdır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [İBGİGM], 2015). Göç, esasında iç göç ve dış göç olarak iki ayrı kısımda ele alınmaktadır. Ülke sınırları içinde çeşitli şehirler arasında yapılan yer değiştirme hareketi iç göç olarak tanımlanırken, ülke sınırları aşılarak başka ülkelere yapılan yer değiştirme hareketi ise dış göç olarak tanımlanmaktadır (<http://dergipark.gov.tr>).

Geçmişten günümüze dek gerçekleştirilen göç olgusu çeşitli sebeplerden kaynaklanmış, gerek göç eden gerekse göç edilen toplumların yaşamı üzerinde büyük etkiler bırakmıştır. Buna ek olarak, pek çok problemi de beraberinde getirmiştir. Hem sosyal yapı hem de kişinin yeni yerleşilen yerdeki uyum sorunu bu problemlerin en önemlilerinden biridir (Karakoç, 2011). Kılıçkaya'ya (1988) göre, göçün yer değiştirme hareketi olması, kişilerin birtakım değişikliklerle yüz yüze gelmesine sebep

olur ve birey taşındığı yer ile eskiden yaşadığı yer arasındaki farklılıktan dolayı türlü uyum sorunları yaşar. Göç hareketleri, iyi denetlenebildiği hallerde yararlı olabileceği gibi aynı zamanda kamu düzenine ve emniyetine tehdit oluşturabilecek birçok zararlı sonucu da doğurabilmektedir. Bu sebeple göç idaresinin etkili olması için gerekli şartları hazırlayabilmek büyük önem kazanmaktadır (İBGİGM, 2015). Fargues (2014), göçün yeni yerleşilen yeri toplumsal, kültürel, iktisadi alanlarda etkilerken aynı zamanda bu bölgelerin eğitim düzenlerini de etkilediğini, ayrıca göçmen çocukların akademik başarısının düşük olduğuna yönelik bir madde olduğunu fakat bu durumun göçten değil sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklandığını öne sürmüştür. Göç olgusu, göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Ulusoy ve Sarıkaya (2010), göçmen kavramını yaşadığı yerden, zulme maruz kalacağından korktuğu için değil, daha iyi yaşam şartlarına erişebilmek için gönüllü olarak ayrılan kişiler şeklinde tanımlamıştır. Türkiye'ye Avrupa ülkelerinden gelen ve üçüncü bir ülkeye gitme işlemlerini yürütenlere “mülteci”, Avrupa dışındaki ülkelere gelerek geçici ikamet izni alanlara “sığınmacı” denilmektedir (Kartal ve Başçı, 2014).

Ülkemizin hem Asya hem de Avrupa kıtasında topraklarının bulunması nedeniyle tampon bir bölgede olması onu yüzyıllar boyunca göç alan bir ülke haline getirmiştir (İBGİGM, 2015). 15 Mart 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş ile can güvenliği kalmayan Suriye halkı başta ülkemiz olmak üzere başka ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. 29 Nisan 2011'de, 252 kişilik bir Suriyeli grubun Hatay'ın Yayladağı hududundaki tel örgüleri aşp Türkiye topraklarına girmesi ve ardından sığınma isteğinde bulunmaları sığınmacı krizi sorununu Türkiye gündemine taşımıştır. Irak ile başlayan göçmen sorunu son yıllarda özyurtlarından zorunlu göçe maruz bırakılan ve Türkiye'nin sınır komşusu olan Suriye'yi de içine almasıyla birlikte ülkemizdeki sığınmacı sayısını arttırmıştır (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013: 7). Fakat bu süreçte dünya kamuoyunun da uzun soluklu bir çözüm arayışına girememiş olması sebebiyle Suriye'deki iç karışıklık yoğunlaşmış ve göç hareketinin zamanla artmasına sebebiyet vermiştir (Emin, 2016). Dolayısıyla günümüzde ülkemizin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 1 Mart 2019 tarihinde yayınladığı rapordaki verilere göre Türkiye'ye sığınan sığınmacıların sayısı 3.635.841'e ulaşmıştır (İBGİGM, 2019). Türkiye'yi 1 milyon kişi ile Lübnan, 660 bin kişi ile Ürdün, 250 bin kişi ile Irak takip etmektedir. Ayrıca 1 milyon sığınmacıya Avrupa kapılarını açmıştır. Bunlardan; Almanya 530 bin, İsveç 110 bin, Avusturya 50 bin sığınmacı kabul etmiştir. Kanada'ya 52 bin, ABD'ye ise 21 bin Suriyeli mülteci

yerleşmiştir (<https://www.umhd.org.tr>). Bu bağlamda Türkiye en fazla Suriyeli sığınmacı kabul eden ülke konumundadır (İBGİGM, 2018). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu verilerine göre Lübnan genelindeki yaklaşık yarım milyon Suriyeli sığınmacı çocuğun 300 bini okul çağında bulunuyor, ancak neredeyse 100 bini eğitim alamıyor (<https://www.haberler.com>). Bu sorunların en aza indirgenmesi için Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) gibi uluslararası kuruluşların yanı sıra “Mercy Cops”, “Save the Children”, “Concern Worldwide”, “International Blue Crescent Relief Development Foundation” gibi sığınmacı ve sığınmacı çocukların eğitim-öğretim ortamlarının geliştirilmesi, eğitimleri için araç-gereç desteği, psikososyal destek, dil eğitimi ve uyum sağlayıcı çeşitli çalışmalar gerçekleştiren pek çok gönüllü yardım kuruluşları da bulunmaktadır (Açık Toplum Vakfı, 2016).

Suriyelilerin ülkemize sığındığı 29 Nisan 2011 tarihinden bu yana, ülkemizin izlediği açık kapı politikasıyla sayıları gittikçe artan bir sığınma talebi olmuştur. 22 Ekim 2014 tarihinde resmi gazetede yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği’nde Geçici Koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma şeklinde tanımlanmıştır (İBGİGM, 2018). Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara başta sağlık hizmetleri olmak üzere, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetlerin sağlanabilmesi detaylı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bu yönetmelik kapsamında çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilecek, başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere her türlü yardım ve destek sağlanacaktır (İBGİGM, 2019).

Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları aksaklıkların saptanması ve göç konusundaki mevcut durumlarının incelenmesi, konuyla ilgili çözüm üretmek bakımından faydalı olacaktır. Göç konusu 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan konulardan biridir. Ülkemize göç eden ve mevcut eğitim sistemine dahil olan sığınmacı öğrenciler sosyal bilgiler dersinde yer alan göç konusu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışmada göç olgusunu bizzat deneyimleyen sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini almak ve bu konu hakkındaki mevcut durumlarını incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın ilk kısmında, problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, sayıtlarına ve sınırlılıklarına değinilmiş, genel anlamda göç olgusu tanımlanmaya çalışılarak farklı bilim dallarının yaptığı tanımlara yer verilmiştir. Ayrıca farklı sınıflamalarla bu olgu hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, göç türlerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Türkiye'ye yapılan dış göç hareketinin daha iyi anlaşılabilmesi için, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk nüfus sayımından başlayarak Türkiye nüfusuna yönelik çeşitli verilere yer verilerek, Türkiye'ye yapılan dış göç olgusu incelenmiştir. Dış göç olgusunun tarihsel gelişimi çeşitli süreçlere ayrılarak anlatılmıştır. Dış göç türü olan uluslararası göç kavramı, yasal göç ve yasadışı göç hareketlerine değinilmiş, bu bağlamda sığınmacı göçleri hakkında ayrıntılı bilgi verilerek göç oluşumunu etkileyen ögeler incelenmiştir. Ayrıca konuyla ilgili taranan kaynakların özetine yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında, ilgili alan yazına yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü kısmında, araştırmanın modeline, çalışma grubu ile verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir. Araştırmanın dördüncü kısmında, bulgular ve yorumlara yer verilmiş ve araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla iki farklı anket uygulanmıştır. Yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler SPSS 24.0 bilgisayar programı ile analiz edilmiş ve varılan sonuçlar şekil ve tablolar ile görsel olarak yansıtılmıştır. Araştırmanın son kısmında ise elde edilen sonuçlar yorumlanarak, sığınmacı öğrencilerin yaşamını kolaylaştırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Son yıllarda küreselleşen dünyada neredeyse her ülkede göç olgusuna rastlanmaktadır. Her ne kadar boyutları ülkeden ülkeye farklılık gösterse de, bu olgu varlığını her anlamda hissettirmektedir. Bu bağlamda göç, toplumların geçirdikleri değişimlerin de en önemli etkenlerinden biridir (Özdemir, 2008).

Gelişmiş ülkelerin kendilerine kaynak arayışları, etnik ve dini farklılıkların doğurduğu miras alınan kin ve kavgalar, doğal kaynaklardaki yetersizlikler veya tabii felaketler, ülke yönetimindeki haksız uygulamalar ve benzeri etmenler bazı geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde sorunlara yol açıp, ülke içinde güven ortamını yok edebilmektedir (İçduygu ve Toktaş, 2002: 27). İnsanlar kendi özyurtlarında kendilerini güvende hissetmediklerinden, başka ülkelere göç etmek zorunda kalabilmekte ve göç ettikleri bu ülkelerin koşullarında yaşamaya ve eğitim

ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. G olgusu, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için kötü neticeler yaratabilecek bir kavramdır. Çünkü bu durum hem g edenler için hem de g alan ülke halkı için bazı sorunları beraberinde getirebilmektedir. Bu sorunları en aza indirgemek için sorunların ne olduğunu saptamak gerekir. Bu alışma, Suriye’de meydana gelen i savaş nedeniyle Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan sığınmacı öğrencilerin 7.sınıf sosyal bilgiler dersi “lkemizde Nüfus” nitesindeki, g, zorunlu g gibi konularla ilgili görüşlerini, bunun yanı sıra sığınmacı öğrencilerin yaşadığı sorunları, ülkemizden beklentilerini, Türkiye’ye dair gelecek algılarını konu edinmektedir. Ülkemizde sayıları milyonlara ulaşan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar az sayıda olduğu için bu konunun incelenmesi gerekli görülmüştür. Bu bağlamda araştırma, sığınmacı öğrencilerin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini, yaşam memnuniyetlerini, Türkiye’den beklentilerini ve gelecek ile ilgili düşüncelerini ortaya koymaya yöneliktir.

1.2. Problem Cümlesi

Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf ğrencilerinin G Konusuna İlişkin Görüşleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

1. Sığınmacı ğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki G Konusuna İlişkin bilgileri ne düzeydedir?
2. Sığınmacı ğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki G Konusuna İlişkin görüşleri;
 - a) Cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - b) Anne eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - c) Baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - d) Aile gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Sığınmacı ğrencilerin g etme nedenleri, mevcut durumları ve Türkiye’ye karşı tutumları nedir?
4. Sığınmacı ğrencilerin g konusuna yönelik görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçla ortaokul 7. sınıflarda öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi, “Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki göç konusuna ilişkin görüşleri alınmıştır. Sosyal bilgiler dersinde yer alan “Ülkemizde Nüfus” ünitesinin göç konusunu ele alan bu çalışmada uluslararası göçe katılmış olan Suriyeli sığınmacı öğrencilerin, konu işlendikten sonra konuya ilişkin görüşleri alınmaya çalışılırken, aynı zamanda kendilerinin de ülkemizde göçmen konumunda bulunmalarından dolayı göç deneyimleri ile ilgili durumları tespit etmek ve göç konusundaki görüşlerini almak amaçlanmıştır. Ülkemizde göçmen konumunda olan sığınmacı öğrencilerin göç konusundaki görüşlerinin yanı sıra bu konudaki duygu ve düşüncelerini almak, göçün genç nesilde bıraktığı etkilerin öğrencilere nasıl yansıdığını belirlemek, sığınmacı öğrencilerin ülkemize uyum sağlamaları açısından önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda küreselleşen dünyada gelişmiş ve sanayide ileri gitmiş toplumlar enerji ihtiyaçlarını karşılamak ve gelişimlerini devam ettirmek için enerji kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır. Ancak kendi ülkelerinde olmayan enerji ihtiyaçlarını karşılamak için geri kalmış ülkelerdeki enerji kaynaklarına göz dikmektedirler. Küreselleşen dünyadaki bu çelişkiler de geri kalmış olan ülkelerin düzenlerini bozmakta ve yeni oluşumlara neden olmaktadır. Dolayısıyla geri kalmış ülke vatandaşları bu oluşumlar gerçekleşirken ülke içindeki karışıklıklardan dolayı kendilerini güvende hissetmedikleri için dünyanın birçok bölgesine göç etmektedirler. Son yıllarda bu göç olayı dünyanın her yerinde artarak devam ederken, ülkemizin içinde bulunduğu bölgede ve komşu ülkelerde mezhep savaşları, iktidar mücadelesi ve iç karışıklıklardan kaynaklanan can güvenliğinin olmayışı birçok insanın göç etmesine sebebiyet vermiştir. Soğuk Savaş sonrası dünyada yeni oluşumlar meydana gelirken nükseden Afganistan ve Irakla başlayan göçmen sorunu son yıllarda Suriye’yi de içine almasıyla birlikte ülkemizdeki sığınmacı sayısını arttırmıştır. Ülkemizin Ortadoğu ülkelerine sınırının olması, bu ülkelerdeki iç karışıklıktan kaçan insanların

sınırlarımıza sığınmasına neden olmuştur. 2011 Nisan ayından itibaren Suriyeli sığınmacıların ülkemize geçişleri hat safhaya ulaşmıştır. Türkiye sınır kapılarını açarak kontrollü bir şekilde bu insanları kabul etmeye başlamıştır. Bunların barınma sorunlarıyla birlikte çocuklarının eğitim problemi de ortaya çıkmıştır. Bu eğitim sorunuyla birlikte dil sorunu da ortaya çıkmış ve ülkemizde geçici eğitim merkezleri açılarak bu problemler çözülmeye çalışılmıştır.

Sosyal bilgiler müfredatında yer alan ülkemizde nüfus ünitesindeki göç konusunu işleyen 7. sınıf sığınmacı öğrencilerin göç etme durumlarını, yaşadıkları sorunları, ülkemizden beklentilerini, ülkemize dair duygu ve düşüncelerini almak sığınmacı öğrencilerin ülkemize uyum sağlaması açısından önemlidir. Türkiye'nin bütün şehirlerine yayılmış olan sığınmacı öğrencilerden Adana İli Yüreğir ve Seyhan İlçelerindeki okullara yerleştirilen sığınmacı öğrenciler çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu da 7. sınıf sosyal bilgiler dersi "Ülkemizde Nüfus" ünitesindeki göç konusunu kapsamaktadır. Göçe katılan sığınmacı öğrencilerin göç konusundaki görüşleri alınarak, uyum süreçlerinin araştırılması tezin konusunu oluşturmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin göç konusundaki görüşlerini almak için anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu çalışmayla öğrencilerin uyum sürecinde yaşadıkları problemler saptanarak, bu problemlerin iyileştirilmesine katkıda bulunmak ve bu öğrencilerin okula uyum süreçlerini hızlandırmaya yönelik önerilerde bulunmak hedeflenmiştir.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

Bu çalışmada Adana ili Yüreğir ve Seyhan merkez ilçelerindeki ortaokullarda 7. sınıfa devam eden Suriyeli sığınmacı öğrencilere dersin öğretmeni gözetiminde anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

- 1) Bilgi toplama aracı olarak hazırlanan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun verileri elde etmede yeterli olduğu kabul edilmiştir.
- 2) Öğrencilerin anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularına samimi olarak cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- 1) 2016-2017 eğitim öğretim yılında açıklanan okullara devam eden zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki 203 öğrenci ve bu öğrencilerin değer algıları ile
- 2) Araştırmada yararlanılan ölçme araçlarından elde edilen veriler ile
- 3) Adana ili Yüreğir ve Seyhan merkez ilçelerinde bulunan 6 Geçici Eğitim Merkezinde 7. sınıfa devam eden ve göç konusunu gören 203 Suriyeli sığınmacı öğrencinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005).

Coğrafya: Yeryüzünün doğal, toplumsal ve ekonomik olgularını, insan ve toplumla bağ kurarak inceleyen bilime coğrafya denir (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011: 1).

Beşeri Coğrafya: Beşeri coğrafya araştırmaları daha çok nüfus coğrafyası, yerleşme coğrafyası, siyasi coğrafya, tarihi coğrafya ve hatta tıbbi coğrafya gibi araştırma bilim alanlarını içermektedir (Doğanay vd., 2011: 4).

Nüfus: Belirli bir nüfus sayımı gününde bir ülkede ya da bir bölgede bulunan insanların sayısı (İzbirak, 1992: 249).

Nüfus Coğrafyası: İnsanların yeryüzündeki dağılımlarını inceleyen, bunu türlü yönleriyle açıklamaya çalışan coğrafyanın koludur (İzbirak, 1992: 250).

Göç: İnsanların bireysel olarak, aile fertleriyle birlikte ya da kitleler halinde, yaşadıkları yerlerden geçici ya da sürekli olarak ayrılıp başka yerlere gitmesi eylemidir (Şahin, Doğanay ve Özcan, 2004: 284).

İnsanların yaşamlarının gelecekteki kısmının tamamını ya da bir bölümünü geçirmek üzere, daimi veya geçici bir süreliğine yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayına denir (Akkayan, 1979: 21).

Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 282).

Göç; kişilerin yaşamakta oldukları topraklardan, sahip oldukları ekonomik imkânlardan, yerleşmiş sosyal yapılarından, kültürlerinden ve toplumsal yaşamın daha nice unsurundan koparak ya da kopartılarak yeni ortamlara yerleşmesi, bu ortamlarda yeni bir yaşam kurması demektir (Toros, 2008: 9).

İç Göç: Nüfusun ülke sınırları içinde olmak kaydıyla yaptığı yer değiştirmelere iç göç denir (Özgür, 1998: 33).

Dış Göç: Bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlere dış göç adı verilir (Karabağ ve Şahin, 2015: 54).

Zorunlu Göç: Toplumsal baskılar ve kişilerin hürriyetinin sınırlandırılması neticesinde insanları can güvenliğinin olduğu yerler aramaya mecbur eden göçlere zorunlu göç denir (Akgür, 1997: 52).

Gönüllü Göç: Bireylerin daha iyi yaşam ve çalışma koşullarına erişebilmek için kırlardan şehirlere doğru yaptıkları göçe gönüllü göç denir (Atasoy, 2010: 83).

Göçmen: Ülkesinden çoğunlukla ekonomik sebeplerle veya yaşam şartlarından memnun olmadığı için gönüllü bir şekilde ayrılarak başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin izni ile yerleşen kişilere denir (<http://www.unhcr.org/turkey>).

Sığınmacı: “Ülkesinde ırk, din sosyal konum siyasi düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek devletine güvenini kaybetmiş olan ve bu nedenle mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişi” olarak tanımlanmaktadır (<https://www.afad.gov.tr>).

Mülteci: “İrkı, dini, tabiiyeti belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen veya tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs(lar)” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.danistay.gov.tr>).

Uyum: Göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreci ifade eder. Toplumun ve göçmenin karşılıklı ve aynı ölçüde çaba

göstereceği iki yönlü dinamik bir ilişki olarak ve göçmenlerin kendileriyle ilgili konularda edilgen olmadığı aktif katılımcı bir süreç olarak planlanmakta, uyum programları ise isteğe bağlı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>).

İkincil Koruma Kanunu: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri döndüğü takdirde ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecek; işkenceye, insanlık dışı ceza ya da onur kırıcı ceza ve muameleye maruz kalacak; uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen uluslararası koruma biçimidir (<http://www.resmigazete.gov.tr/>).

1.9. İlgili Araştırmalar

Göç eden öğrencilerle ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde konuyla alakalı göçmen öğrencilerle, öğretmenlerle, ebeveynlerle, rehber öğretmenlerle ve okul idarecileriyle yapılan farklı çalışmalara rastlanmıştır. Literatür taramasında öğrencilerle yapılan araştırmalara (Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız, 2018; Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Kılcan, Çepni ve Kılınç, 2017; Şensin, 2016; Seydi, 2013), okul idarecileri ve öğretmenlerle yapılan araştırmalara (Sağlam, İlksen Kanbur, 2017; Kaştan ve Bozan, 2016; Yiğit, 2015). Suriyeli öğrencilerle yapılan araştırmalara (Sezgin ve Yolcu, 2016) ve ayrıca göç eden kişilerle ilgili araştırmalara da (Baş, Molu, Tuna ve Baş, 2017) rastlanmıştır. Ülkemizde Suriyeli sığınmacılarla ilgili yapılan araştırmalar şunlardır;

Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız (2018), Eskişehir'e göç eden lise çağındaki 83 mülteci öğrencinin eğitim sürecinde yaşadıkları problemlerin, eğitim ve din eğitimine dair beklentilerinin saptanması amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin yanı sıra onlara eğitim veren 42 öğretmenin de konuya dair görüşleri alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin Türkçe bilmeyişlerinin, toplumsal hayatlarında en temel uyum sorunu olduğu, bunun değişik problemlere sebep olabildiği ortaya konmuştur.

Ayrıca, öğrencilerin din eğitimine dair algılarının okulun türüne göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Başar, Akan ve Çiftçi (2018), Uşak ilinde kamp dışında yaşayan ve bulunduğu yerleşim yerindeki okullara devam eden mülteci öğrencilerin, öğrenme süreçlerinde yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla, bu öğrencilerin sınıflarında görevli 20 sınıf öğretmenin görüşlerini almışlardır. Araştırmada mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde iletişim sıkıntısı yaşadıkları ve Türkçe'yi tam olarak bilmedikleri için verilmesi istenen mesajı anlayamadıkları, öğrencilerin kendilerini sınıftan soyutlamalarının uyum ve tutum sorunlarına yol açtığı saptanmıştır.

Kılcan, Çepni ve Kılınç (2017), Ankara ili'ndeki iki farklı okulda altı, yedi ve sekizinci sınıflara devam eden 251 öğrencinin Suriyeli mülteci öğrencilere karşı tutumlarını belirlemede, geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış bir tutum ölçeği geliştirmek amacıyla hazırladıkları çalışmada, 24 maddelik bir ölçek elde etmişlerdir. Ölçeğin madde toplam ve madde düzeltilmiş korelasyonlarında edinilen korelasyon katsayılarının 41'in üzerinde olduğu ve bütün maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılan açımlayıcı faktör analizi (AFA) neticesinde ölçek maddelerinin tek boyut altında toplandığı ve Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeğinin (MÖYTÖ) ilgili araştırmalarda kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konmuştur.

Şensin (2016), Bursa ilindeki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin öğrenim gördükleri beş farklı okulda, bu sistemle ilgili yaşanan problemlerin belirlenmesi ve çözüm üretilmesi için 21 sınıf öğretmenin görüşünün alındığı bir araştırma yapmıştır. Bu doğrultuda, öğretmenlerin çoğu bu uygulamadan memnun olmadıklarını ve bu durumun kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiş, öğrencilerin Türkçe bilmemelerinin eğitimlerinde bir problem teşkil ettiğini ve savaşın da etkisiyle sorunlu davranışlarda bulunan Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları bu zorluklar sebebiyle akranlarıyla olan ilişkilerinin de olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin yaşanan güçlüklerin üstesinden gelebilmek için tercüman desteğine ve birçok desteğe daha ihtiyaç duydukları, bu uygulamanın aksayan yönlerinin giderilmesi için Suriyeli öğrencilerin farklı eğitim ortamlarının olması, bu öğrencilere ve ebeveynlerine zorunlu Türkçe kursları verilmesini, savaşın olumsuz etkilerinden kurtulmak için öğrencilerin ve ebeveynlerinin psikolojik destek almasını ve öğretmenlerin kendilerine de gerekli materyalin tedarik edilmesini önermişlerdir.

Seydi (2013), Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim durumlarını ve eğitime dair ülkemizden taleplerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, Suriyelilerin eğitimle ilgili sorunlarının ve Türkiye’den beklentilerinin olduğu sonucuna varmıştır. Bilhassa kampların dışındaki eğitimde ve üniversite eğitiminde önemli boşluklar olduğu ve bu boşlukların giderilmesiyle ilgili talepler olduğu tespit edilmiştir.

Sağlam ve İlksen Kanbur (2017), sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada Sakarya ilinde çalışan toplam 501 (267 kadın, 234 erkek) sınıf öğretmenine 24 maddeden oluşan geliştirilmiş Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ) uygulanmıştır. Dil ve kültürel problemler sebebiyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yeterli düzeye ulaşamadığı belirlenmiştir.

Kaştan ve Bozan (2016), Antalya ili Kepez ilçesine yapılan yoğun göçün eğitim ve eğitim yönetimine etkisini tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada okul yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Okul yöneticileri, göç eden ailelerin çoğunluğunun sosyo-kültürel açıdan okula olumlu bir etkisi bulunmadığını ve veli-öğretmen-öğrenci iletişiminin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Göç eden ailelerde tespit edilen en önemli problemler, dil, uyum, kültür ve maddi kaynaklı olanlardır. Bu bağlamda uyum sorunu beraberinde yol açtığı davranış bozuklukları ve başarısızlık karşılaşılan problemlerdendir. Okul yöneticilerine göre göçle birlikte gelen öğrenciler, sınıf ve okul başarısı grafiğini olumsuz etkilemektedir.

Yiğit (2015), Kırşehir ve Nevşehir illerindeki mülteci çocukların eğitim durumlarını incelediği çalışmada, 27 mülteci öğrenci, 28 öğretmen ve 9 okul yöneticisiyle görüşmeler yapmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre dil, ırk ve inanç farklılığına bağlı olarak öğrencilerin kültürel uyum sorunları ve Türkçe’yi tam olarak bilmedikleri için derslerinde başarısız oldukları belirlenmiştir.

Sezgin ve Yolcu (2016), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi’nde eğitime devam eden Suriyeli öğrencilerle yaptıkları çalışma sonucunda, Suriyeli öğrencilerin kendilerinin kültürel açıdan Türk öğrencilerden bir farkları olmadığını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden bazıları Türkiye’de verilen eğitimin gelişmişliğini takip ettiklerini ve Türkiye’de eğitim görmenin hayalleri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca yapılan çalışmada Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları ortama uyum sağlamak için gayret ettikleri belirtilmiştir.

Baş, Molu, Tuna ve Baş (2017), Göçle gelen ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlerinin kadın ve çocukların yaşantısına etkilerini incelemek için yaptıkları çalışmada, göçle gelen kadınların üreme sağlığına yönelik sıkıntılar

yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca göçle gelen çocukların eğitim ve fırsat eşitliğinden yeterince faydalanamadıkları sonucuna ulaşılmış ve çocukların uyum problemi yaşadıkları ifade edilmiştir.

Bu araştırmalar Suriyeli öğrencilerin eğitim alanında bazı zorluklar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Yaşanan bu zorlukların önüne geçmek için öğrencilerin çeşitli yardım hizmetleriyle desteklenmeleri gerektiği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar ve Suriyeli öğrencilerin eğitim hayatlarında yaşadıkları sorunların belirlenmesinin ve bununla ilgili görüşlerinin alınmasının Suriyeli öğrencilerin eğitim hayatına katkıda bulunacağı düşüncesi bu araştırmanın başlangıç noktası olmuştur.

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Göçün Tanımı ve Sınıflandırılması

Biz insanı daha Buzul Çağında dünyanın dört bir yanına dağılmış, hatta bir takım ırklara ayrılmış bulduğumuza göre, göç insanla birlikte başlamış, insanın kendinden ayrılmaz tabii bir parçası gibi görünmektedir (Tanoğlu, 1969: 84). Dünyanın hemen her ülkesi bir şekilde göç olgusunu yaşamıştır ve yaşamaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 286). Göç, insanlığın varoluşundan bu yana insanla birlikte anılan önemli bir olgudur ve insanların geçirdikleri değişimlerin en temel dinamiklerinden biridir (Karakoç, 2011). Kimi zaman iklim değişikliği ve siyasal baskılar göçe sebep olurken kimi zaman ise açlık, tarımda sanayileşme, can güvenliğinin olmayışı insanları göç etmeye zorlamıştır. Büyük keşifler devrinde yeni topraklar keşfedildikçe, hem göçlerin karakteri hem de bununla sıkı sıkıya ilintili bir şekilde yeryüzündeki nüfus dağılışı dokusu değişmeye başlamıştır. Dünyada yeni yerlerin tanınması, kaynak ve zenginliklerinin belirlenmesini, bunların Avrupa'ya aktarılması takip etmiştir. Bir-iki yüzyıl sonrasında modern sanayinin Batı Avrupa'da gelişme göstermesi bir yandan söz konusu mal akışını öte yandan çeşitli türdeki göçleri daha da arttırmıştır (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 291). Bu bağlamda, insanlığın başlangıcından günümüze kadar geçen tarihsel süreç boyunca göçlerin niteliğinde devamlı bir değişim olmuştur. Başlangıçta göç olayları daha çok iklim koşulları, coğrafi, kıtlık, savaş vb. sebeplerden kaynaklanırken bugün bu sebepler yerini siyasi, ekonomik, dini, kültürel, sanayileşme, eğitim gibi sebeplere bırakmıştır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 60). Göç, insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar birçok sebepten kaynaklanmış ve insanların hayatları üzerinde derin izler bırakmıştır (Karakoç, 2011). İnsanların yaşadığı bu sürecin izini sürmek isteyen araştırmacılar, farklı göç tanımlarında bulunarak bu süreci izah etmeyi amaçlamışlardır.

Türk Dil Kurumu'nun (TDK) Türkçe Sözlüğü'ndeki tanımına göre göç; ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Göçler, nüfus ile kaynaklar arasında daha iyi denge sağlanması için kendiliğinden meydana gelen bir çaba olarak yorumlanmaktadır (Atalay, 2011: 271). Gürbüz'e (2006: 211) göre göç, "bir yerleşim biriminde, gruptan ya da siyasi sınırları belirgin bir toprak parçasından başka bir birime doğru, kısmen sürekli birey veya kitle hareketleridir". Doğanay vd.'na (2011: 87) göre ise göç, bir nüfus hareketi olduğu için nüfus büyüklüğünü arttıran veya azaltan değişkenler arasındadır. Bu nüfus hareketinin ilk belirleyicisi, nüfusun bireysel, aileler şeklinde veya kitlesel olarak doğdukları yerleri terk ederek başka yerlere gitmesi, başka bir deyişle yer değiştirmesi durumudur. Bir başka tanıma göre ise göç sosyal, politik, ekonomik gibi muhtelif nedenlerle gönüllü ya da zorunlu olarak, sürekli veya geçici bir süreliğine kişinin, insan grubu veya beşeri toplulukların yaşadığı mekanı terk etmesini ifade etmektedir (Atasoy, 2010: 70). Göç, iktisadi toplumsal veya siyasi sebeplerle kişilerin bireysel veya topluluklar halinde bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşmeden başka bir yerleşim yerine gitme olayıdır (TDK, 1988'den aktaran; Deniz ve Etlan, 2009: 474). Başbüyük (2007: 212), göçün, nüfus ile kaynaklar arasında sağlam bir denge oluşturmak amacıyla kendiliğinden ortaya çıkan bir çaba olarak yorumlandığını ifade eder. Ayrıca insanların ikamet ettikleri yeri çeşitli sebeplerle sürekli veya geçici olarak terk etme olgusu olan göçün nüfus miktarı ve nüfusun demografik yapısı üzerinde bazı değişikliklere neden olduğunu ileri sürmektedir. Göç, bireylerin veya toplulukların kendi ülke sınırları içinde bir yerden bir başka yere türlü sebeplere bağlı olarak gitmesi ya da uluslararası bir sınırı geçmesi durumudur (Ünal, 2017: 139). Daha genel bir ifadeyle göç, farklı sebeplerle insanların oturduğu yeri, kesin olarak ya da geçici sürelerle terk etme olgusunu açıklamaktadır (Özey, 2012: 38).

Göç olgusu incelenirken göç türlerini belirlemek en önemli güçlüklerden birini oluşturmaktadır. Göçler mesafeye, olayın gerçekleştiği yere ve olayın sürekliliğine göre inceleneceği gibi, insanları göç etmeye iten nedenlere, isteğe bağlı ve zoraki göçler olmasına göre de ayırt edilebilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 282). Ayrıca bazı göçler zaman bakımından çeşitli farklılıklar göstermektedir. İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri yeri geri dönmek üzere terk edip başka bir yere göç etmesi devamlı göç olarak tanımlanırken, insanların yaşadıkları yeri belirli bir

süreliğine terk etmesi ise geçici göç olarak tanımlanmaktadır (Mutluer, 2003: 10). Dış göç türünün içinde bulunan bir kavram olan uluslararası göç kavramı, kişilerin kendi ülke sınırlarını geçerek, başka ülkelerde yaşamını sürdürmeye başlaması durumudur (Asar, 2004: 242). Uluslararası göçler de yasalara uygun olup olmamasına göre, yasal ve yasal olmayan göçler olarak ikiye ayrılmaktadır. Belirli tarihlerde yapılan antlaşmalar ve yasalarla veya devlet organlarının düzenlemesi dahilinde yapılan göçlere yasal göç denir. Devlet organlarının onayı dışında, gerekli belgeler olmaksızın veya sahte belgelerle bir ülkeyi terk edip bir başka ülkeye giriş yapanların göçü yasadışı göç olarak adlandırılır (Atasoy, 2010: 84). Yine kanunlara uygun olarak ya da kanunsuz bir şekilde bir ülkenin göç yolu olarak kullanılmasını ifade eden transit göç son yıllarda kullanılan kavramlardan biridir (Mutluer, 2003: 11). Görüldüğü üzere göç çok anlamlı ve çok boyutlu bir kavramdır (Atasoy, 2010: 69). Her göç olgusunun içinde farklı durumlar yaşanır. Dolayısıyla, göçleri tamamıyla tek bir kategoriye sokmak zordur. Çünkü göçler oluşum ve gelişimine göre, sebep ve sonuçlarına göre birçok biçim almaktadır. Burada farklı sınıflamalarla bu olgu hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

İnsanları göç etmeye zorlayan nedenler çok çeşitli ve karmaşıktır. Bununla birlikte göç nedenleri çeşitli kategorilerde ele alınabilir (Başbüyük, 2007: 212). Bunlar doğal afetler, işsizlik ve sosyal olaylardan kaynaklanan göçlerdir. Bunlardan doğal afetler, göçlerin büyük bir kısmının gerçekleşme sebebidir. Bilhassa iklim değişiklikleri sonucunda oluşan kuraklık, insanların yaşam şartlarını zorlaştırmış buna bağlı olarak da tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlayan kesimin göç etmesine neden olmuştur (Şahin vd., 2004: 301). Ayrıca depremler, su baskınları, volkanik püskürmeler, çığ, heyelan, gibi doğal afetler de başlıca göç sebeplerindedir (Başbüyük, 2007: 213). Bu doğal afetler sonucu evleri yıkılan ve hasar gören insanların çoğu başka yerlere göç etmek durumunda kalırlar. Ekonomik sebeplerle gerçekleştirilen göçlerin kökeninde ise işsizlik vardır. Bunlar iç göç ve dış göç şeklinde gerçekleşir ve bu durum iş gücü göçünü doğurur ve bu göçe dâhil olanların bir kısmı gittikleri yerlerde sadece yılın belirli bir mevsiminde kalırlar ki buna da mevsimlik iş gücü göçü ya da kısa süreli iş gücü göçü denir. Çalışmak amacıyla göç eden işçilerin kimisi birkaç yıllığına, kimisi ise memleketlerine geri dönmek üzere giderler. Bu tür göçlere de uzun süreli iş gücü göçü denir. Ayrıca savaş, sosyal olayların sebep olduğu göçler içindeki en önemli faktördür. Ülkeleri veya yerleşim yerleri düşman tarafından işgale uğrayan insanlar, ya ülke içinde başka bir yere, ya da

ülke dışına göç ederler. Buna ek olarak terör olayları ve ihtilaller de bu grupta önemli bir yere sahiptir. Bu göçlerdeki asıl sebep ise can güvenliğidir (Şahin vd., 2004: 284-285).

2.2. Nüfus Hareketleri

Nüfus en dar tanımıyla bir kişi veya birey demektir. Daha geniş manasıyla, bir aileyi oluşturan aile bireyi sayısı anlamına gelir. En geniş tanımıyla ise belirli bir nüfus tespit devresinde saptanan toplam insan sayısı demektir (Doğanay ve Orhan 2016: 15). Herhangi bir mekânda nüfusun çoğalmasında ve azalmasında doğumlar ve ölümler kadar göçler de önemli rol oynar. Bunlardan doğumlar ve ölümler arasındaki fark yeryüzünde nüfusun çoğalmasında en önemli etkidir. Bu iki faktör arasındaki farklılık ile oluşan nüfus artışına doğal artış denir. Göçler de çoğunlukla ülkede farklı nüfus yoğunluğu alanlarının oluşmasına neden olur (Karabağ ve Şahin, 2015: 7). Bir ülkedeki nüfus yoğunlukları da akla göçü getirir. Göçler nüfusun azalmasında, artmasında ve ülke içindeki dağılımında önemli rol oynar (Şahin vd., 2004: 284). Nüfusta zamanla meydana gelen değişim nüfusla alakalı olarak en çok üzerinde durulan konulardan bir tanesi olma özelliğine sahiptir. Dünyanın hangi alanında, hangi nitelikte, ne kadar nüfusun yaşadığı ve zamana göre bu nüfusta meydana gelen değişimin anlaşılması nüfus açısından önemli konulardır (Şahin, 2007: 45). Taş Devri'nin ilk dönemi olan Paleolitik'te insanlar, avcılık, toplayıcılık ve balıkçılıktan sonra, Neolitik başlarından itibaren tarıma yönelir ve meydana gelen Tarım Devrimi'nin tesiriyle istikrar kazanan dünya nüfusu kayda değer miktarda bir artış sürecine girer (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 236). Bu dönemin sonunda dünya nüfusunun 5,3 milyona ulaşmış olduğu belirtilmektedir. Fakat genel kanı, nüfusun Neolitik'ten itibaren artış göstermeye başlamasıdır. Nitekim yeni bir varsayıma göre, nüfus Neolitik devrede ve bundan yaklaşık olarak 6.000 yıl önce çok hızlı bir artışla 86,5 milyona ulaşmıştır (Tunçdilek, 1988: 13).

Tarım devriminden endüstri devrimi süreci başlayana dek geçen sürede, dünya nüfusunda kayda değer bir artış olmamıştır. Endüstri Devrimi, sanayi üretim faaliyetlerinde büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Fabrika sayılarındaki artış, istihdam alanlarını genişletmiş, üretimin artmasıyla pazar hacmi büyümüş ve tüm bunlar, dünya nüfus artışını hızlandırmaya başlamıştır. Endüstri devriminin başlarında 500 milyon olan dünya nüfusu, 1650'de 545 ve 1750'de 750 milyona ulaşmış olup,

1850’de bu sayının 1,2 milyar civarına yükseldiği hesaplanmaktadır. Nüfus sayısındaki bu bariz artışı, yalnızca sanayi devrimi hareketine bağlamak doğru olmaz. Bunda, özellikle 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl içinde sağlık şartlarındaki iyileşmeler ve pek çok kitlesel salgın hastalığın önüne geçilmiş olmasının da büyük etkisi olmuştur (Doğanay vd., 2011: 65).

Yukarıda da belirtildiği üzere dünya nüfus artışı olgusuna insanlık tarihi açısından bakıldığında, insan sayısındaki hızlı artışın Yeniçağ ile başlamış olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 16. yüzyıldan 20. yüzyılın sonuna kadarki 400 yıllık sürede dünyada birbiriyle zıt olabilecek pek çok olay meydana gelmiştir. Bu olaylar kısa aralıklarla birbirini takip ettikleri için yüzyılın değil, her yarım yüzyılın bile karakterleri birbirinden farklı olmuştur. Her yüzyıl içerisinde ortaya çıkan ve yüzyıllara damgasını vuran olguların, toplumlar üzerinde cereyan eden etkileri ve bunun yarattığı her türlü tepkiye rağmen sadece nüfus artışıdaki hızlanma olgusu üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır. Böylece nüfus artışı trendi, bilinen faktörlerin etkisi dışında ve bağımsız olarak kendi yolunda ve kendi karakterini çizerek trendini yükseltmeye devam etmiş olup, hala aynı şekilde devam etmektedir (Tunçdilek, 1988: 108) Dünya nüfusu 1900’de 1.6 milyarı, 1950’de 2,5 milyarı, 1990’da 5 milyarı, 2000 yılında 6 milyarı, 2009 yılında ise 6,7 milyarı geçmiştir. Bu artışlara nüfus patlaması denilmektedir (Doğanay vd., 2011: 66).

Osmanlı İmparatorluğu’nun 15.8 milyon dolaylarında olan nüfusu, Birinci Dünya Savaşı yıllarında ağır nüfus kaybı yaşamıştır. Bu yıllardaki toplam nüfus kaybı 2-2.5 milyonu aşmıştır. İstiklal Mücadeleleri yıllarında da, ülkemiz dikkat çekici miktarlarda nüfus kaybına uğramıştır. Sefalet neticesi ölenler de dâhil, bu devrenin nüfus kaybı 650-700 bin civarındadır. 1918 yılında nüfusumuzun 12.3 milyon ve 1923’te 12.2 milyon olduğu tahmin edilmektedir (Doğanay ve Orhan, 2016: 172). Cumhuriyet Dönemi’nde, Türkiye’deki ilk düzenli nüfus sayımı yapılmıştır (28 Ekim 1927). Bu sayım sonuçlarından elde edilen verilere göre, nüfusumuzun 13.6 milyon civarında olduğu belirlenmiştir. Ancak daha sonra yapılan değerlendirmelerle, nüfusun 370.000 kadar eksik sayıldığı ortaya çıkmıştır. Çıkan bu eksik sayım sonucunun da eklenmesiyle nüfusumuzun 14 milyonu aştığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de periyodik nüfus sayımına 1935’te yapılan ikinci genel sayımla başlanmış ve nüfusumuzun 16.1 milyonu aştığı belirlenmiştir. Bundan sonra sonu 0 ve 5 ile biten yıllarda, sayımların yapılmasına karar verilmiştir (Doğanay ve Orhan, 2016: 172). 1990 yılında sayımların aralıkları değiştirilerek, her beş yılda bir yapılan

sayımların aralıkları 10 yıla çıkarılmıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 234). Ancak duyulan ihtiyaç üzerine 1997’de Genel Nüfus Tespiti yapılmıştır. Böylece Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından sonra 14 Genel Nüfus Sayımı ve bir de Genel Nüfus Tespiti yapılmıştır. 2007 yılından itibaren Türkiye nüfusu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile belirlenmektedir (Karabağ ve Şahin, 2015: 4). 1927 yılından itibaren Türkiye’de sayım yıllarına göre nüfus artışı şu şekildedir (Tablo 1):

Tablo 1.

Türkiye’de Sayım Yıllarına Göre Nüfus Artışı

Yıl	Nüfus (Bin)	Yıllık Artış (%)
1927	13 648	-
1935	16 158	21.1
1940	17 820	17.0
1945	18 790	10.6
1950	20 947	21.7
1955	20 064	27.8
1960	27 755	28.5
1965	31 391	24.6
1970	35 605	25.2
1975	40 348	25.0
1980	44 737	20.7
1985	50 664	24.9
1990	56 473	21.7
2000	67 803	18.3
2014	77 695	13.3
2015	78 741	13.4
2016	79 814	13.5
2017	80 810	12.4
2018	82 3	14.7

(Kaynak: Doğanay ve Orhan, 2016: 175, www.tuik.gov.tr)

1940-1945 dönemi Türkiye nüfusu açısından önemli bir dönemdir. Çünkü İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Cumhuriyet Dönemindeki en önemli gerileme bu dönemde yaşanmıştır. Bu gerilemenin sebebi, erkek nüfusun askere alınması ve buna ek olarak özellikle bebek doğumlarının az olmasıdır (Tandoğan, 1994: 7). 1945-1950 döneminde Türkiye’de nüfus artış hızında bir yükselme gözlenmektedir. İkinci Dünya Savaşı’nın dolaylı etkilerinin bitmiş olması, bu artışta kayda değer bir rol oynamıştır (Mutluer, 2003: 41). 1950-1960 döneminde sağlık alanlarındaki gelişmeler, ölümlerin azalması, ekonomik alanda sağlanan gelişmelerle birlikte Balkan ülkeleri ve S.S.C.B topraklarında yaşayan Türkler’in ülkemize göç etmesi vb. nedenler nüfus artışının yükselmesinde etkili olmuştur (Tandoğan, 1994: 7). Özellikle dıştan katılmalar ile

nüfusumuzun artması, zannedildiğinden daha önemli bir değişkendir. Nitekim, 1923-1989 devresini kapsayan 66 yıllık sürede, Türkiye 2.2 milyonu aşan nüfusa ulaşmıştır. Bu devrede nüfusumuz 36.7 milyon artmış ve bu da nüfusun %6'dan fazlasının dıştan Anadolu'ya göçler yoluyla kazanıldığını göstermiştir (Doğanay ve Orhan, 2016: 177).

2.3. İç ve Dış Göçler

Çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasal sebeplerden kaynaklanan göç olayı, belli başlı nüfus parametrelerinden biridir. Diğer taraftan göç olgusu, tarih öncesi çağlara hatta belki de, Paleolitik Devir başlarına kadar uzanmaktadır. Bundan dolayı göç olaylarını farklı biçimlerde sınıflandırmak olasıdır. Fakat ülkemiz bakımından bu hareket, iç ve dış göçler başlıkları altında incelenebilir (Doğanay, 1994: 165).

2.3.1. İç Göçler

Bir ülkenin içinde, bir yerden başka bir yere yapılan göçlere iç göç denir (İzbrak, 1992: 139). Özgür'e (1998) göre, nüfusun ülke sınırları içinde olmak kaydıyla yaptıkları yer değiştirmelere iç göç denir. Tümertekin ve Özgüç'e (1997: 285) göre ise, ülke sınırları içinde bir yerden başka bir yere taşınma durumuna iç göç denir. Bir ülkenin sınırları içinde olmak suretiyle bir yerden başka bir yere gerçekleştirilen göçe iç göç denir. En genel tanımıyla iç göç, ülke sınırları içinde gerçekleşen göçlerdir (Doğanay ve Orhan 2016: 194).

İç göçler yerleşim özelliklerine göre dört grupta irdelenebilir (Atasoy, 2010: 81). Bunlar:

- Kırsal yerleşmelerden kentlere
- Kentlerden kırsal alanlara
- Kentlerden kentlere
- Kırsal yerleşmelerden kırsal yerleşmelere (Şahin vd., 2004: 285).

Kırsal alandan şehirlere doğru olan göç, iç göçlerin en sık görülenidir. Verimli tarım bölgeleri, sanayi bölgeleri, ticaret merkezleri, zengin yer altı kaynaklarına sahip bölgeler ve turistik yöreler göçmen çekerler. Gelişmiş ülkelerdeyse, şehirlere kırsal alanlara doğru göç hareketi olmaktadır (Özey, 2012: 38). Bu göçlere, ilden ile göç=illerin aldığı-verdiği göç ve net göç de dahildir. Veri eksikliğinden dolayı, aslında Türkiye'de büyük bir öneme sahip olan mevsimlik göçler; bu bağlamda;

yaylalara ve yaylalardan göç, bağ evlerine ve bağ evlerinden göç, mezralara ve mezralardan göç, ırgat göçü=tutma göçü, tarım işçileri veya inşaat işçileri göçü gibi göç türlerinin de eklenmesi yıllardır ihmal edilmektedir. Bunlar, esasında ritmik göçler olup, iç göçler konusunda bahsi geçmektedir (Doğanay ve Orhan, 2016: 194). Küçük yerlerde iş bulamayanların büyük bir kısmı, önce yakınındaki daha büyük ve iş imkanı daha fazla olan küçük şehirlere göç eder. Zamanla bu tür yerleşmelerde iş bulma imkanı kısıtlanınca, buradan büyük şehirlere göç dalgası oluşur. Bu şekilde yapılan göçlere aşamalı iç göçler denir (Şahin vd., 2004: 286). Net göç, il, ilçe, bucak, köy, belde gibi bir yönetim biriminin, yine belli bir devrede, aldığı göç ile verdiği göç arasındaki fark demektir. Alınan göç verilen göçten fazla ise, net göç pozitif, verilen göç alınan göçten fazla ise net göç negatif olur (Doğanay ve Orhan, 2016: 197). Ülkedeki nüfus hareketliliği sırasında, genel nüfus sayısında bir değişme söz konusu değildir. İç göç sonucunda, kentsel yerleşim bölgelerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim bölgelerinin nüfus oranlarında azalmalar olmaktadır (Özdemir, 2008).

Ülkemizdeki en önemli iç göçler, uzun mesafeli ve uzun süreli göçlerdir. Zira uzunca bir zamandır bu tür göçler devam etmektedir. Bu tür göçler, bir bölgeden bir başka bölgeye ya da bir ilden başka uzak bir ile gerçekleşmektedir (Şahin vd., 2004: 286).

Türkiye’de iç göçlerin başlıca nedenleri:

- 1) Kırsal alanlar ile küçük ve orta büyüklükteki şehirlerin artan nüfusu, geçim sıkıntıları ile karşı karşıya kalmakta; fazla nüfus itilmektedir.
- 2) İş bulma fırsatı yüksek olan bazı kentler ve onların yakın çevrelerindeki endüstri kuruluşları, fazla iş gücü çalıştırdıklarından dolayı nüfus mobilitesini, çekim yönünde desteklemektedirler.
- 3) Kırsal ve kentsel yaşamın, kırsal yaşam aleyhine olan kimi toplumsal yaşam farklılıkları; eğitim ve öğretim avantaj ya da dezavantajları; iş bulma kolaylık ve zorlukları; aile içi ve aileler arası sorunlar gibi.
- 4) Kırsal yerleşmelerde, örneğin geniş tarım alanları işleterek ya da hayvan besiciliği yoluyla sermaye birikimi tedarik ettiği için kentlere göç edilmesinin de bunda payı vardır (Doğanay ve Orhan, 2016: 198).

Doğum oranının çok yüksek olması ve sanayinin az gelişmiş veya hiç gelişmemiş olması göç veren illerin ortak özelliklerindedir. En fazla göç veren illerimiz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerine aittir. Bu iller tarım arazileri az olan, sanayi bakımından gelişmemiş illerdir. (Şahin vd., 2004:

288). Iğdır, Şanlıurfa, Tunceli, Siirt, Muş, Ağrı, Bilecik, Adıyaman, Diyarbakır fazla göç veren illerimizdendir. Marmara Bölgesi başta olmak üzere Ege, Akdeniz ve Orta Anadolu illeri, göç alan illerimizdir. Bu illerin ortak özelliğini sanayi kuruluşlarının fazla olması oluşturmaktadır (Şahin vd., 2004: 288). En fazla göç alan illerimiz sırasıyla, İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Kocaeli, Konya, Mersin, Balıkesir ve Ordu'dur (Tablo 2).

Tablo 2.

İllerin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (2017-2018)

İl	Toplam nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı
2017-2018	82 003 882	3 057 606	3 057 606	0	0,0
Adana	2 220 125	51 660	70 638	-18 978	-8,5
Adıyaman	624 513	22 034	22 897	-863	-1,4
Afyonkarahisar	725 568	26 976	25 049	1 927	2,7
Ağrı	539 657	20 091	29 482	-9 391	-17,3
Amasya	337 508	16 760	15 237	1 523	4,5
Ankara	5 503 985	184 382	221 747	-37 365	-6,8
Antalya	2 426 356	95 920	80 349	15 571	6,4
Artvin	174 010	15 934	8 876	7 058	41,4
Aydın	1 097 746	47 005	36 462	10 543	9,7
Balıkesir	1 226 575	55 238	40 028	15 210	12,5
Bilecik	223 448	11 956	12 597	-641	-2,9
Bingöl	281 205	15 770	12 216	3 554	12,7
Bitlis	349 396	17 602	17 398	204	0,6
Bolu	311 810	18 307	14 827	3 480	11,2
Burdur	269 926	15 417	12 537	2 880	10,7
Bursa	2 994 521	80 940	80 086	854	0,3
Çanakkale	540 662	29 473	21 068	8 405	15,7
Çankırı	216 362	40 460	12 433	28 027	138,5
Çorum	536 483	24 363	20 212	4 151	7,8
Denizli	1 027 782	28 047	28 906	-859	-0,8
Diyarbakır	1 732 396	43 836	50 822	-6 986	-4,0
Edirne	411 528	18 792	17 162	1 630	4,0
Elazığ	595 638	30 152	24 358	5 794	9,8
Erzincan	236 034	19 727	17 511	2 216	9,4
Erzurum	767 848	32 501	35 431	-2 930	-3,8
Eskişehir	871 187	35 995	32 946	3 049	3,5
Gaziantep	2 028 563	44 704	62 206	-17 502	-8,6
Giresun	453 912	40 358	25 953	14 405	32,2
Gümüşhane	162 748	30 333	22 764	7 569	47,6
Hakkari	286 470	12 756	10 156	2 600	9,1
Hatay	1 609 856	36 499	42 655	-6 156	-3,8
Isparta	441 412	28 789	19 584	9 205	21,1
Mersin	1 814 468	55 779	61 917	-6 138	-3,4
İstanbul	15 067 724	385 482	595 803	-210 321	-13,9

Tablo 2.'nin devamı

İzmir	4 320 519	130 092	117 113	12 979	3, 0
Kars	288 878	14 441	16 620	-2 179	-7, 5
Kastamonu	383 373	27 175	18 397	8 778	23, 2
Kayseri	1 389 680	38 690	48 047	-9 357	-6, 7
Kırklareli	360 860	16 936	14 745	2 191	6, 1
Kırşehir	241 868	15 835	12 144	3 691	15, 4
Kocaeli	1 906 391	80 457	79 970	487	0, 3
Konya	2 205 609	58 300	60 571	-2 271	-1, 0
Kütahya	577 941	22 582	20 392	2 190	3, 8
Malatya	797 036	36 901	35 234	1 667	2, 1
Manisa	1 429 643	41 189	39 156	2 133	1, 5
Kahramanmaraş	1 144 851	33 619	33 661	-42	0, 0
Mardin	829 195	30 216	31 738	-1 522	-1, 8
Muğla	967 487	52 642	34 302	18 340	19, 1
Muş	407 992	15 742	20 789	-5 047	-12, 3
Nevşehir	298 339	13 120	12 315	805	2, 7
Niğde	364 707	22 654	15 676	6 978	19, 3
Ordu	771 932	54 813	30 152	24 661	32, 5
Rize	348 60	31 266	16 413	14 853	43, 5
Sakarya	1 010 700	37 659	32 704	4 955	4, 9
Samsun	1 335 716	53 228	48 543	4 685	3, 5
Siirt	331 670	15 017	15 726	-709	-2, 1
Sinop	219 733	20 922	9 793	11 129	52, 0
Sivas	646 608	45 861	26 271	19 590	30, 8
Tekirdağ	1 029 927	53 895	41 010	12 885	12, 6
Tokat	612 646	46 391	41 323	5 065	8, 3
Trabzon	807 903	46 593	33 344	13 249	16, 5
Tunceli	88 198	11 211	5 884	5 327	62, 3
Şanlıurfa	2 035 809	44 448	56 748	-12 300	-6, 0
Uşak	367 514	13 691	13 011	680	1, 9
Van	1 123 784	34 691	44 954	-10 263	-9, 1
Yozgat	424 981	25 715	22 524	3 191	7, 5
Zonguldak	599 698	24 363	24 105	258	0, 4
Aksaray	412 172	16 680	14 441	2 239	5, 4
Bayburt	82 274	9 450	7 772	1 678	20, 6
Karaman	251 913	12 777	10 448	2 329	9, 3
Kırıkkale	286 602	20 575	15 076	5 499	19, 4
Batman	599 103	23 099	22 525	574	1, 0
Şırnak	524 190	19 779	15 485	4 294	8, 2
Bartın	198 999	13 399	8 813	4 586	23, 3
Ardahan	98 907	7 342	6 376	966	9, 8
Iğdır	197 456	9 225	10 122	-897	-4, 5
Yalova	262 234	16 232	12 905	3 327	12, 8
Karabük	248 014	18 384	17 433	951	3, 8
Kilis	142 541	8 861	6 929	1 932	13, 6
Osmaniye	534 415	19 965	20 900	-935	-1, 7
Düzce	387 844	17 445	12 790	4 655	12, 1

(Kaynak: www.tuik.gov.tr. Bu tabloya göre, 2017-2018 devresinde 82 ilin, 59'unda net göç pozitif, 23'ünde ise, negatiftir (verdiği göç, aldığından fazladır)).

Göçe katılanların büyük bir kısmı genç ve erkek olup, gittikleri yerlerde tarım dışındaki iş alanlarında çalışmaktadır. Sonuç olarak belirtmek gerekirse Türkiye'deki göçler; doğudan batıya doğru, iç kesimlerden kıyı kesimlerine doğru ve sanayinin gelişmemiş olduğu kesimlerden gelişmiş olduğu kesimlere doğru gerçekleşmektedir (Şahin vd., 2004: 288).

2.3.2. Dış Göçler

Bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlere dış göç adı verilir (Karabağ ve Şahin, 2015: 54). Ülke sınırlarını aşarak ülkelerarası yapılan göçe dış göç veya uluslararası göç denir (Atasoy, 2010: 81). Bir kimsenin ya da toplumun yaşadığı öz yurdundan başka bir ülkeye göç etmesine dış göç denir (İzbırak, 1992: 139). Ülkeler arası göçler, kıtalar arası göçler ve ülkemizden dış ülkelere ya da dış ülkelere ülkemize göçler de dış göçler olarak tanımlanırlar (Doğanay ve Orhan, 2016: 195). Dış göçler, bir ülkeden başka ülkeye yapılan göçlerdir. Oluşum nedenlerine göre 5 grupta incelemek mümkündür. Zorunlu, gönüllü, mübadele, işgücü ve beyin göçleri şeklinde olmaktadır (Özey, 2012: 42). Dış göçler bazen zorunlu, bazen de gönüllü olur. Savaş, baskı veya iç karışıklıklardan kaçıp başka bir ülkeye yapılan göçlere zorunlu göç ya da sığınma göçü denir. Ülkeler arasında anlaşma esaslarına göre yapılan göçlere mübadele göçleri denir. Lozan Barış Antlaşması'na göre Yunanistan'dan 400.000 Türk'ün Türkiye'ye alınması ve 150 bin Rum'un Yunanistan'a gönderilmesi, bu tür bir göçtür. Bir kısım Avrupalı'nın Amerika, Güney Afrika, Avustralya gibi yeni dünya kıtalarına göçü, gönüllü göçlerdir. Herhangi bir ülkeden başka ülkelere, işçilerin çalışmak için gitmesine işgücü göçü denir. Ayrıca bilim adamı, doktor, mühendis, ekonomist ve sanatçı gibi nitelikli elemanların, başka ülkelere göçmesine beyin göçü denir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'da Yahudilere yapılan soykırım nedeniyle birçok Yahudi bilim adamı, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çeşitli ülkelere göçmek zorunda kalmışlardır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile 1991'den sonra bu ülkedeki pek çok bilim adamı da, çok daha iyi ekonomik koşulların olduğu başka ülkelere göç etmişlerdir (Şahin vd., 2004: 290). Bu konuyu, dış ülkelere ve ülkemizden dış ülkelere yapılan göçler şeklinde ele almak daha uygun olur (Doğanay, 1994: 168).

Konuyu daha anlaşılır kılmak bakımından yapılan araştırmalar doğrultusunda biraz tarihin derinliklerine götürürsek belli başlı gelişmeler dikkat çekicidir. Türkiye

milletimizin ikinci anayurdudur. İlk anayurdumuz olan Orta Asya'da doğal afetler ve özellikle iklimdeki kuraklıklar, geçimi büyük oranda zorlaştırmış bu sebeple M.S 4. yüzyılda Orta Asya'dan kıtanın her tarafına göçler başlamış, bunların bir kısmı da Anadolu'ya yönelmiştir. Anadolu'ya doğru yapılan göç hareketi 9. yüzyılda başlayıp, 11. yüzyılda yoğunluk kazanmış ve 16. yüzyıl başlarında sona ermiştir. Anadolu'da Osmanlı Devleti gittikçe güçlenmiş Ortadoğu ülkeleri, Kafkas ülkeleri, Kuzey Afrika ülkeleri, Balkan ülkeleri bu büyük devletin egemenliği altına girmiştir. Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde Anadolu'dan Balkanlara, Kuzey Afrika ülkelerine ve Ortadoğu ülkelerine göçler yaşanmış, gerileme dönemiyle Osmanlı Devleti'nden ayrılan bu topraklarda yeni devletlerin kurulmasıyla, buralarda yaşayan Türkler, yeniden Anadolu'ya göçmüşlerdir (Şahin vd., 2004: 290-291).

Dışarıdan Anadolu'ya yapılan göçlerin sebepleri 3 başlık altında incelenebilir:

1. Osmanlı Devleti'nin gerileme ve yıkılma döneminde gittikçe güçlenen Rusya'nın, bulduğu her fırsatta Osmanlı Devleti'ne saldırması göçün nedenlerinden biridir. Yapılan bu saldırı ve savaşlarda büyük nüfus kitleleri, Balkanlar, Kırım, Kafkasya gibi işgal edilen bölgelerden kaçıp Anadolu'ya sığınmışlardır.

2. Türkiye dışında yaşayan Türklere yapılan baskı ve zulüm göçün nedenlerinden bir diğeridir. Osmanlı Devleti'nden ayrılan topraklarda yeni oluşan devletlerden özellikle Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya ve S.S.C.B'de Türk nüfusa yıllarca çeşitli baskılar yapılmıştır. Buralarda kimi zaman asimilasyon politikaları uygulanmış ve Türk nüfusu sürekli rahatsız edilmiştir. Bu baskıya dayanamayan Türkler, Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmışlardır.

3. Türkler'in dil, din ve ırk ayrımı gözetmeden zor durumda kalanlara yardım eli uzatma özelliği de, dışarıdan Türk topraklarına göç çeken bir faktör olmuştur. Türklerin eskiden beri hoşgörülü ve şefkatli olması, din ve vicdan hürriyetine saygılı olması, zor durumda kalanlara yardım eli uzatması, can ve mal güvenliğini kaybeden çeşitli din ve ırktan insanların Türk topraklarına sığınmasına müsaade etmiş ve böylece Türk Devletleri ve Türkiye tarih boyunca göç almıştır (Şahin vd., 2004: 291).

2.3.2.1. Dıştan Ülkemize Yapılan Göçler

Anadolu, 1071 Malazgirt zaferiyle başlayıp, 1299'daki Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar devam eden süreçte, sürekli göç almıştır. Gittikçe daha da güçlenen Osmanlı Devleti, 1299-1699 devresini kapsayan 400 yıl boyunca üç kıtaya yayılarak

genişlemiş, Anadolu doğumlu nüfus, Avrupa-Afrika-Asya'ya yerleşmiş ve Türk nüfusu; Balkan Yarımadası, Orta Doğu ülkeleri, Kuzey Afrika gibi bölge ve eyaletlerimizde giderek artmıştır. Bir yandan Türkler bu kıtalara yerleşirken, diğer yandan da İran Azerbaycanı, Kafkas ülkeleri ve Kırım gibi tarihte nüfusunun çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu ülkeler, Osmanlı Devleti yönetimine girmiştir. Ancak 1699'da imzalanan Karlofça Barış Antlaşması neticesi ile ilk kez toprak kaybına uğrayan imparatorluk, giderek küçülmüş ve böylece kaybedilen Türk yurtlarından Anadolu'ya yönelerek geniş periyotlu ve uzun mesafeli göçler başlamıştır. Bu göçlerin ilk kez ortaya çıkış tarihi ve her göç dalgasında bunların ne kadarının sağ ve esen olarak ulaşmış olduğu hususunda, yeterli veri bulunmamakla birlikte bu trajik demografik sorun üzerinde ülkemizde pek çok önemli araştırma ve inceleme yapılmıştır (Doğanay, 1994: 190).

1469'da İspanya'da yaşayan Katolik olmayan Hristiyanlara, Yahudilere ve Müslümanlara dini baskılar yapılmaya başlanmıştır. Katolik olmayı reddeden Yahudilerin bir kısmı, 1492'de Osmanlı topraklarına, bir kısmı da Portekiz'e göçmüşlerdir. Fakat Yahudiler bir süre sonra Portekiz'de de benzer baskılara maruz kalınca, Osmanlı Devleti'nden yardım istediler. İstekleri kabul edilen Yahudiler, Portekiz'den Anadolu'ya göç etmişlerdir. Ayrıca Poltova Savaşı'nı Ruslara karşı kaybeden İsveç Kralı Demirbaş Şarl yanındakilerle birlikte Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır (Şahin vd. 2004: 291). Yine Polonya ihtilal liderlerinden Prens Adam ve yandaşları, Çarlık Rusya'sına karşı yürüttüğü mücadeleyi kaybetmiş ve İstanbul'a gelerek kendisine ve adamlarına verilen arazilere yerleştirilmiştir. Daha sonra Polonya'dan gelen göçmenlerin yerleştirildiği bu yerin şimdiki adı, Polonezköy'dür. Ayrıca 1917 Rus İhtilali'nde mağlup olan ordu üyeleri ve çok sayıdaki sivil halk Türkiye'ye sığınmıştır.

Cumhuriyet öncesinde Türkiye'ye gelen göçmenler, iki gruba ayrılabilir:

- 1) İç savaşta başarısız olarak kendi ülkelerinde can güvenliğini kaybedenler,
- 2) Azınlık olmaları sebebiyle kendi ülkelerinde baskıya maruz kalanlar (Şahin vd., 2004: 292).

Anadolu'ya yönelik göç hareketi, Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir. 1923-2004 yılları arasında Balkan ülkeleri ve S.S.C.B. topraklarında yaşayan Türkler, uğradıkları baskı ve zulme dayanamayıp Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmişlerdir.

Hatta göç antlaşmalarıyla bir kısım Türk, Balkan ülkelerinden yurdumuza göç etmiştir (Şahin vd., 2004: 293).

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla azınlıkların devlet kurarak ayrılmaları ve imparatorluğun dağılma sürecinde sayıları milyonlarla ifade edilen nicelikte bir göç olduğu bilinmektedir. Bu göçler, çoğunlukla Türk asıllı insanların yeni kurulan devletlerde uygulanan homojen nüfus oluşturma politikaları neticesinde maruz kaldıkları baskıdan kurtulmak için yaptıkları zorunlu göçlerdir (Yalçın, 2004: 106-107). Bu ülkelerden Anadolu'ya göç, zamanla zayıflamış olsa da bugün de devam etmektedir. Örneğin 1980-1988 döneminde, toplam 3688'i diğer ülkelere olmak üzere Bulgaristan, Türkistan, Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan'dan ülkemize 33.000'e yakın göçmen ve sığınma nüfus gelip yerleşmiştir. 1771-1989 yılları arasında başka ülkelere yurdumuza gelen göçmen Türk nüfus sayısı neredeyse 7.8 milyonu aşmıştır. Bu nüfus sırasıyla Bulgaristan, Yunanistan, Eski Yugoslavya ve Romanya gibi dört Balkan ülkesinden göçmüştür (Doğanay, 1994: 191). Balkanlardan Türkiye'ye doğru olan nüfus hareketlerinin siyasi kökenli ve geçmişte Osmanlı egemenliğinde yaşamış birtakım devletlerin, topraklarında yaşamaya devam eden Türk azınlığını bu topraklardan uzaklaştırmak, asimile etmek ve kimi zaman devletimizi ekonomik anlamda müşkül duruma düşürmek için uyguladıkları sistemli çabaların bir neticesi olduğuna kuşku yoktur. Cumhuriyetin ilk yıllarında en çok göçmenin Yunanistan'dan gelmesine karşılık Bulgaristan göçmenlerinin payı son göçlerle bu ülkeyi geçmiş ve %42'ye ulaşmıştır (Özgür, 1998: 57). Yakın tarihte Anadolu'ya yapılan göçler şu şekildedir (Tablo 3):

Tablo 3.

Yakın Tarihimizde Anadolu'ya Yapılan Göçler

Ülke-Bölge	Göçün Nedeni	Göç Devresi	Göçen Nüfus
Kırım	1771 Rus işgali	1771-1800	500 000
	1812 Rus soy kırımı	1815-1828	200 000
	1853-56 Rus saldırısı	1859-1868	800 000
	1877-78 Rus saldırısı	1890-1891	600 000
	Rus baskını	1902-1904	20 000
Kuzey Kafkasya	1768 Rus saldırısı	1769-1770	10 000
	Devamlı Rus saldırısı	1870-1800	30 000
		1812-1815	15 000
		1828-1829	12 000
		1829-1863	300 000
	1887-1878 Rus saldırısı	1878-1879	500 000
Azerbaycan		1879-1917	9000
	1800'den sonra Rus işgali	1812-1815	7 000
		1828-1829	10 000
		1860 sonrası	20 000
		1877-1878	40 000
Yunanistan		1917-1920	10 000
	1826-1864 Yunan baskını	1864	60 000
		1885-1923	800 000
		1923-1933	400 000
Bulgaristan	1828-1829 Rus saldırısı	1829-1836	30 000
	1877-1878 Rus saldırısı	1878-1880	500 000
	Artan Bulgar baskısı	1885-1923	500 000
		1923-1960	370 000
	Artan Bulgar baskısı	1989	320 000
Romanya	1806-1812 Rus saldırısı	1826	200 000
	1877-1878 Rus saldırısı	1878-1880	90 000
	1930 sonrası baskılar	1933-1952	200 000
Yugoslavya	1806-1812 Rus kışkırtması	1812-1826	30 000
	1826 Sırp baskını	1826-1830	150 000
	Devamlı baskılar	1908-1923	300 000
	Devamlı baskılar	1923-1930	350 000
	Asimilasyon uygulaması	1962-1970	50 000
Kıbrıs adası	1878 İngiliz egemenliği	1878-1880	15 000
	1923 Lozan barışı İngiliz egemenliğini tanıdı	1923-1950	60 000
D. Türkistan	1876 Çin işgali ve işgal boyunca baskılar	1917-1940	20 000
		1949-1953	7000
		1960-1980	1000
Afganistan	1979 Sovyet işgali	1982	4350
TOPLAM		1771-1989	7 850 000

(Kaynak: Şahin vd., 2004: 308-309)

Bulgaristan'daki nüfus sürekli asimile edilmeye çalışılmış, baskı ve zulüm görmüştür. Bilhassa 1949-1990 devresinde komünist yönetim, Türk nüfusunu göçe zorlamış, Türk damgası taşıyan cami, medrese, çeşme gibi sanat eserlerini yok etmeye çalışmıştır. Türk nüfusunun isimleri Bulgarca isimlerle değiştirilmeye çalışılmış; sünnet, ibadet ve benzer geleneklerin uygulanması yasaklanmış ve camiler ibadete

kapatılmıştır. Bu baskılar sonucu 1989'da 380 bin civarı Türk nüfus Anadolu'ya gelmiştir. Bulgaristan'da kalan Türk nüfus, 1990'da komünist yönetimin yıkılmasıyla rahat bir ortama kavuşmuş; isimleri iade edilip, geleneklerine serbestlik verilmiş ve mallarına el konulan ailelerin malları iade edilmiştir (Doğanay, 1994: 182).

İran-İrak Savaşı sonrasında Irak ordusu, savaşta İran'ı kayırdıkları gerekçesiyle kendi vatandaşları olan Kürtlere kimyasal silahlarla saldırmıştır. Bu saldırı sonucu Iraklı Kürtlerin bir kısmı Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Irak'tan ülkemize yönelik yapılan ikinci göç hareketi, Körfez Krizi ve sonrasında olmuştur. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi üstüne başlayan Körfez Savaşı sonunda 460.000 kişi Türkiye'ye sığınmıştır. Bir süre yurdumuzda kalan bu insanlara Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve halkı, her türlü yardımı yapmıştır (Şahin vd., 2004: 294). Ayrıca Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali ve Bosna'daki iç savaş sonrasında ülkemize sayıları tam belirlenemese de sığınanlar olmuştur (Özgür, 1998: 57).

2.3.2.2. Yurdumuzdan Dış Ünelere Yapılan Göçler

Türkiye'den yurtdışına yapılan göçler, dışarıdan gelen göçlere kıyasla çok daha azdır. Yükselme döneminde, Osmanlı topraklarına katılan her ülkeye Anadolu'dan insanlar gidip yerleşmişlerdir. Fakat bunların sayılarıyla ilgili kesin bilgi bulunmamakla birlikte yalnızca Cumhuriyet döneminde dışa yapılan göçler ile ilgili detaylı bilgiler vardır (Şahin vd., 2004: 294). Türkiye'den yurtdışına göç eden yaklaşık 150.000 kişi, 1923 Lozan antlaşması uyarınca, Türkiyeli Rumlarla Yunanistanlı Türklerin mübadelesi esnasında ülkeyi terk etmişlerdir. Yurtdışına yapılan bir diğer göç hareketi, 1948'de Filistin topraklarında İsrail Devleti'nin kurulması ile bu ülkeye yapılmıştır (Özgür, 1998: 53). Rumların adada yaşayan Türkler'e baskı ve zulüm uygulaması ve adayı Yunanistan'a bağlama girişiminde bulunması üstüne yapılan 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonucu, adaya 30 bin civarında Türk göç etmiştir (Şahin vd., 2004: 294).

Türkiye, ilk defa 1950'de dış ülkelere işgücü göndermeye başlamıştır. Fakat 1962'ye kadar yabancı ülkelere işgücü arzı, sabit bir ilerleme göstermiştir (Doğanay, 1994: 194). Cumhuriyet'in kuruluşuyla Almanya ile yapılan ilk işçi gönderme anlaşmasının tarihi olan 1960'ta az oranda bir göç hareketi gerçekleşmiştir (Yalçın, 2004: 121). Türkiye'den başka ülkelere yapılan en büyük göç, 1960'tan sonra başlayan işgücü göçüdür. Bu bağlamda 1960'tan sonra, başta Avrupa ülkelerine

olmak üzere 1,2 milyon civarında işçi göç etmiştir. Aileleriyle birlikte bunların sayısı 2,5 milyon civarındadır (Şahin vd., 2004: 294). 1960'lı yılların sonlarında belli şartlarla göçmen kabul eden Avustralya, Kanada ve ABD'ye yerleşmek üzere göç edenler olmuştur. Bu grupla ilgili kesin rakamlar olmamakla birlikte Avustralya'ya gidenlerin sayısının 60 bini bulduğu sanılmaktadır (Özgür, 1998: 54). Yabancı ülkelerdeki Türk işgücünün büyük bir kısmı Avrupa ülkelerindedir. Bunlar içinde en fazla Türk işçisi sırasıyla Almanya, Fransa ve Hollanda'da bulunmaktadır. Türk işçisi çalıştıran diğer Avrupa ülkeleri ise Avusturya, İsviçre, Danimarka, İngiltere ve İsveç'tir (Şahin vd., 2004: 294). Ayrıca Avrupa ülkelerinden başka, Orta Doğu ülkeleri arasında en çok Türk işgücü barındıran ülkeler ise Suudi Arabistan ve Libya'dır. Bu ülkeleri Kuveyt, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri takip etmektedir (Doğanay, 1994: 195). 2002'de ABD'nin diktatör Saddam Hüseyin'i bahane edip Irak'ı işgal etmesi ve orada kendi ekonomik çıkarlarını muhafaza edecek bir yerli yönetim bırakmasıyla başlayan Irak'ın yeniden yapılandırılması çalışmalarına katılan Türk firmalarında çalışan binlerce işçiyi de işgücü göçü çerçevesinde değerlendirmek doğru olacaktır (Şahin, vd., 2004: 294).

İşgücü göçleri, kişilerin işsizliğin fazla olduğu geri kalmış ülkelere, çeşitli iş olanaklarına sahip olan sanayileşmiş ülkelere taşınmasıyla oluşan göçlerdir. Bu göçle işçi gönderen ülkeler döviz elde eder, ülkedeki işsizlik azalır, ülkeler arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler ilerler (Özey, 2012: 42). Türkiye'den dış ülkelere yönelik işgücü göçü, ekonomik sebeplere dayanır. Yeterli ücret karşılığında Türkiye'de iş bulamayan kişilerin bir kısmı, işçi talebinde bulunan ülkelere gitmektedir. Dış ülkelere işçi gönderilmesi, ülkemizdeki işsizlik sorununu kısmen hafifletse de göç eden nitelikli işçilerimiz Türkiye'ye değil, yabancı ülkelere faydalı olmaktadır (Şahin vd., 2004: 295).

Türkiye'den yurtdışına yapılan önemli bir göç de beyin göçüdür. Genel bir ifadeyle beyin göçü; geri kalmış veya gelişmekte olan bir ülkedeki üstün yeteneklere sahip, iyi bir eğitim almış, nitelikli ve alanında kendini geliştirmiş insanların gelişmiş bir ülkeye göç etmesi durumudur (Karabağ ve Şahin, 2015: 57). Özey'e (2012: 42) göre beyin göçleri, iyi eğitilmiş insanların daha iyi çalışma imkânları tedarik eden ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Beyin göçü ülkeler arasındaki gelişmişlik farkının daha da artmasına sebep olmaktadır. Çünkü zaten sınırlı kaynaklarıyla yetiştirdiği insanları kaybeden az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin gelişimleri yavaşlamaktadır. Gelişmiş ülkelerin ise alanında kendini geliştirmiş insanlara daha

fazla olanaklar sağlaması ilerlemelerine ivme kazandırmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2015: 57). Beyin göçü gönüllü de olabilir, zorlama ile de olabilir. Bireysel ya da kitlesel olabilir ve hatta siyasi sebeplerle de gerçekleşmiş olabilir. Ayrıca beyin göçü, Hindistan, Pakistan, Filipinler gibi gelişmekte olan ülkeler kaynaklı olabildiği gibi, Rusya, Ukrayna, Macaristan, İrlanda, Bulgaristan, Portekiz gibi orta gelişmiş ülkeler kaynaklı da olabilir. Ancak beyin göçünü destekleyen ülkelerin gelişmişlik ve refah seviyesi bazı farklılıklar gösterse de göç edenlerin gittikleri ülkeler çoğunlukla refah seviyesi yüksek endüstrileşmiş ülkelerdir (Atasoy, 2010: 88). Bu göçe katılanların çoğu başta ABD olmak üzere, bazı Avrupa ülkelerine giden bilim adamları, teknik elemanlar, mühendisler, doktorlar ve ekonomistlerdir. Ülkemizdeki yaşam şartlarından ve mesleki gelişme imkânlarından memnun olmayan üstün nitelikli kişiler, yabancı ülkelere göç etmektedir (Şahin vd., 2004: 296).

Dünya ülkeleri arasında en çok göç veren ülkeler, Hindistan, Pakistan, Çin, Filipinler, Cezayir, Fas, Tunus, İran, Nijerya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleridir. Mevcut verilere göre en fazla göç veren ülkeler arasında Türkiye 20'li sıralarda yer alır. Ülkemizde beyin göçüne ücret dengesizliği, eğitim ve araştırma geliştirme çalışmalarına gereken önemin verilmemesi gibi etkenler sebep olmaktadır. Bu sebeplere bağlı olarak başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere ülkemizden oldukça fazla sayıda iyi yetişmiş insan, başka ülkelere göçmeye devam etmektedir. Türkiye özellikle lisansüstü eğitim yapmak için yurtdışına öğrenci göndermektedir. Bu öğrencilerin büyük bir kısmı geri dönmemektedir (Karabağ ve Şahin, 2015: 57). Beyin göçü, alan ülkeler büyük fayda sağlarken, veren ülkelerde ciddi boyutlarda olumsuz etkiler bırakır. Bugünkü zengin ve güçlü A.B.D'nin, başarısının sırlarından biri doğa kaynaklarının zengin oluşu ise, bir diğer sebebi de ulusal kimliğine bakılmaksızın, Dünya ülkelerinden çektiği beyin göçüdür. 18. yüzyıldan başlayarak, bu ülkeye yönelen bilim ve sanat adamlarıyla fikir ve düşünce adamları ve teknik adamlar, ülkeye yerleşerek özgür bir çalışma ortamı elde etmişlerdir (Doğanay vd., 2011: 89). Hızla gelişme yolunda olan ülkemizin bu yetenekli insanlara şiddetle ihtiyacı vardır. Onun için uygun ortamlar sağlayarak bu kıymetli insanlardan ülkemizin faydalanması, ulusal çıkarlarımızın başında gelir (Şahin vd., 2004: 296).

2.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç, insanın var oluşuyla birlikte başlamış ve hala devam etmektedir. Nedenleri ve yolları birbirinden farklı olsa da bu olgu bulunulan mekanı değiştirme, biçimlendirme, sosyo-kültürel yapıya etkide bulunarak yeni durumlar ortaya koymaktadır (Cengiz, 2015: 106). Göç kimi zaman isteğe bağlı bir biçimde gerçekleşirken kimi zaman ise siyasi baskılar, doğal afetler gibi zorunlu nedenlerden meydana gelir (Deniz, 2009: 5).

Toplumsal baskılar ve kişilerin hürriyetinin sınırlandırılması neticesinde insanları can güvenliğinin olduğu yerler aramaya mecbur eden göçlere zorunlu göç denir (Akgür, 1997: 52). Diğer bir tanıma göre; doğal afetler, savaşlar, siyasi baskılar ve toplumsal huzursuzluk gibi faktörler nedeniyle kişiyi göç etmeye iten ve kişinin iradesi dışında meydana gelen göç hareketine zorunlu göç denir (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 236). Savaş, siyasi tehditler, zulüm, iç karışıklıklar, can güvenliği ve doğal afetler gibi zorlayıcı faktörlerin sebep olduğu göçlere zorunlu göç adı verilir (Başbüyük, 2007: 212). Savaşlar ve iç karışıklıklar gibi olaylar neticesinde insanların can güvenliği korkusuyla yaşadığı yeri terk etmesine zorunlu göç denir (Karabağ ve Şahin, 2015: 48).

Savaş, otoriter rejimlerin muhaliflerine olan tehditleri ve can güvenliğinin olmayışı, insanlara çoğu zaman göç etmekten başka çare bırakmaz. Buna bağlı olarak, zorunlu göçlerin iki ayrı grupta incelenmesi gerekir. İlk grupta resmi otoritenin denetiminde yapılan göçler mevcuttur. Sözü edilen bu gruptaki insan toplulukları yaşadıkları yerden başka bir yere denetimli bir şekilde yer değiştirir (Yalçın, 2004: 17). İkinci grup zorunlu göçler ise, insanların baskı ve zulümden kurtulmak için yer değiştirmeleridir. Kendi ülkesinden kaçıp başka bir ülkeye iltica etme sık rastlanan örneklerdendir. Zorunlu göçler çoğunlukla savaş, siyasi kararsızlık ve yoğun terör olaylarından kaynaklanır (Yalçın, 2004: 18). Zorunlu göç, insanoğlunun hayatında çok önceden beri süregelen bir olgudur. Fakat her devrin şartları bu hareketliliğin niteliğine kendine has özellikler yüklemiştir. Örneğin ilk çağda zorunlu göçün sebebi doğal olaylar iken, kolonyal kesimde kölecilik, imparatorluklar döneminde iskân politikaları olmuştur. Tek uluslu devlet döneminde ulusun yapılandırılması gayesiyle gerçekleştirilen göçler, İkinci Dünya Savaşı ile başlayan iç savaşlar, dini ve etnik savaşlar bu çağdaki zorunlu göçlerin gerekçesi olmuştur. Günümüzde ise kalkınma politikalarının egemen olduğu bu dönemde, teknolojik ilerlemeler ve sonunda

küreselleşme dönemiyle birlikte eşitliksiz büyüme, artan bölgesel ve iç savaşlar zorunlu göçün güncel sebeplerinden bazıları olarak gösterilebilir (Tuzcu, 2008).

Günümüzdeki ve geçmişteki göçlerin büyük bir kısmını gönüllü göçler oluşturmaktadır. Bireylerin daha iyi yaşam ve çalışma koşullarına erişebilmek için kırlardan şehirlere doğru yaptıkları göçe gönüllü göç denir (Atasoy, 2010: 83). Kişinin başka insanların etkisinde kalmaksızın kendi isteğiyle gerçekleştirdiği göç türüne gönüllü veya isteğe bağlı göç denir. Bu tür göçler yakın zamanımıza kadar süregelen göçlerin büyük bir kısmını kapsamaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 236). Başbüyük'e (2007: 212) göre, isteğe bağlı göç, büyük çoğunlukla ekonomik sebeplerle ortaya çıkan ve insanların isteklerine bağlı olarak gelişen göçlere denir. İnsanların daha iyi hayat şartlarına erişmek amacıyla göç etmeleri gönüllü göç olarak adlandırılır (Karabağ ve Şahin, 2015: 48). Özey'e (2012: 42) göre ise, gönüllü göçler, insanların çeşitli sebeplerle, kendi arzuları doğrultusunda daimi olarak yaşamak için başka ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir.

2.4.1. Mülteci Göçleri

Mülteci kavramının tanımlanması önemli bir noktadır. Uluslararası iltica ve göç literatüründe kullanılan kavramlara bakıldığında göç eden kişilerin tanımlanmasında mülteci, sığınmacı, göçmen, belgesiz göçmen, düzensiz göçmen, kaçak göçmen, yasadışı göçmen ve ülkesinde yerinden edilmiş kişi gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir (<https://www.umhd.org.tr/2018>). Birleşmiş milletlerle işbirliği mültecilere buldukları ülkede özel bir yardım şeklini gerektirdiği için, mülteci statüsünün kimlere verileceği de bu sebepten önem kazanmaktadır. Buna karşılık, hükümetler gerçek mülteciyle, onlarla benzer durumdaki ama vatanlarını terk etmeye zorlanmadıkları için mülteci tanımına uymayan göçmenler arasında ayırım yapmakta zorlanmaktadırlar. Hudut aşarak başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalanların sayısının çok yüksek rakamlara ulaşması ve sığınılan ülkede ortaya çıkan büyük sorunlar uluslararası kamuoyunu bu konuyla daha fazla ilgilenmek durumunda bırakmaktadır. Bu mültecilerin bir kısmı gittikleri ülkede geçici mülteci statüsünde kamplarda bekletilirken, bazıları da devamlı mülteci statüsünde sığınılan ülkeyle çok iyi bütünleşme gösterir ve bu ülkeye kabul edilirler (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 328). Bir ülkede bulunan göçmenler yasal statülerine göre şu şekilde ele alınırlar:

1. Bir ülkede sürekli yaşamaları hukuken onaylanmış göçmenler: Son yıllarda her yıl ortalama 1 milyon göçmen, A.B.D., Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya kabul edilmişlerdir. Bu devamlı göçmenlerin önemli bir kısmı, çoğunluğu Asya'dan olmak üzere geliştirmekte olan ülkelerdendir.

2. Yasal olarak kabul edilmiş geçici göçmenler: Mevsimlik göçmenler, mevsimlik olmayan anlaşmalı işçiler, anlaşmaları devamlı tazelenen geçici işçiler ve bu göçmenlere dahil olmaları kabul edilen aile bireyleri girmektedir. Tüm dünyada bu tür göçmenlerin sayısının yaklaşık 20 milyon olduğu zannedilmektedir.

3. Yasal olmayan (belgesiz) göçmenler: Bu tür göçmenlerin sayısı çok büyük değişiklik göstermektedir. Batı Avrupa için tahminler 3 milyon civarındadır; dünya çapında ise 30-40 milyon civarında olduğu hesaplanmaktadır.

4. İltica etmek isteyenler: Yabancı bir ülkedeyken iltica etmek isteyenler. Endüstrileşmiş ülkeler 1951 Birleşmiş Milletler Anlaşması'ndaki mülteci tanımına göre bunlara iltica etme hakkı vermektedirler. Sayıları yıldan yıla ve kriz dönemlerine göre değişen endüstrileşmiş ülkelere sığınma hakkı isteyenlerin son yirmi yıldaki toplam sayıları 8.4 milyonu bulmuştur. Bu yirmi yılda zirve 1992'de olmuş, en düşük sayı ise 1983'te 115.000 olarak gerçekleşmiştir.

5. Mülteciler: 1951 Birleşmiş Milletler Anlaşmasında tanımlandığı gibi, mülteciler "ırkı, dili, dini yüzünden, bir toplumsal gruba ait ya da bir siyasal görüşte olduğu için ülkesinde takibe uğrama korkusuyla ülke dışına çıkmış kişiler" şeklinde alınmaktadırlar. Bu tanım, aslında, II. Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında Avrupa'daki mülteci olaylarına dayandırılmıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 328).

Dünyadaki mültecilerin sayısı dünya nüfus artış hızından daha hızlı artmıştır. Kişinin yaşadığı yerin değiştirilmeye zorlanmasıyla alakalı bu krizin, günümüzde kimi zaman kötüye kullanıldığı düşünülse de, ortaya çıkan sonuç olayın vehametini vurgulamaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 329).

Mülteci hareketini meydana getiren sebepler çok çeşitlidir. Örneğin savaş- açlık, siyasal baskı-yoksulluk gibi. Ama yine de kitlesel mülteci olayına yol açan sebeplerin başında savaşlar gelmektedir. İç savaşlar ve uluslararası çatışmalar devamlı mülteci yaratan kaynaklardır. 1980'lerde Sovyetlerin Afganistan'a müdahale etmesi ise, şimdiye dek görülen en büyük mülteci hareketlerinden birisini doğurmuştur. Bu durum, Afganistan iç savaşı ve Taliban baskıları sebebiyle epey uzun sürmüş ve 2000'li yıllar sonunda en büyük mülteci grubunun 3.6 milyon kişi ile Afganlılar olmasına neden olmuştur (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 329).

Ülkemiz sığınma ve mülteci göçleri bakımından epey deneyimlidir. Yakın çevresinde ve sınır komşularında türlü sebeplere bağlı olarak meydana gelen göç hareketlerinden çoğu kez doğrudan etkilenmiş ve bu sürece dahil olmak durumunda kalmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere tarihsel süreçte 1979 İran Devrimi, 1979 Rusya-Afganistan Savaşı, 1980-1988 yılları arasındaki İran-İrak Savaşı, 1991 yılındaki Körfez Savaşı, yine 1991’de S.S.C.B’nin dağılması, 2003’te ABD’nin Irak’ı işgal etmesi ve günümüzde Suriye’de yaşanan iç savaş, göç ve göçmen hususunda ülkemize kayda değer tecrübeler kazandırmıştır (Cengiz, 2015: 111).

29 Nisan 2011’de, 252 kişilik bir Suriyeli grubun Hatay’ın Yayladağı hududundaki tel örgüleri aşıp Türkiye topraklarına girmesi ve ardından sığınma isteğinde bulunmaları mülteci krizi sorununu Türkiye gündemine taşımıştır. Suriye’de Mart 2011’den beri süregelen iç savaş sebebiyle ülkesinden ayrılan insan sayısı 2 milyonu aşmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre 4,6 milyon, kimi Suriyeli kaynaklara göre ise en az 7 milyon insanın ülke içinde yer değiştirmek zorunda bırakıldığı açıklanmaktadır. Suriye’den komşu ülkelere her gün ortalama 7000 kişinin geçtiği tahmin edilmektedir (Güçer vd., 2013: 7). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 1 Mart 2019 tarihinde yayınladığı rapordaki verilere göre Türkiye’ye sığınan mültecilerin sayısı 3.635.841’e ulaşmıştır (<http://www.goc.gov.tr>). Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıları ülkesine kabul eden bazı ülkeler ve kabul ettikleri Suriyeli sayısı şu şekildedir: Türkiye’yi 1 milyon kişi ile Lübnan, 660 bin kişi ile Ürdün, 250 bin kişi ile Irak takip etmektedir. Ayrıca 1 milyon mülteciye Avrupa kapılarını açmıştır. Bunlardan; Almanya 530 bin, İsveç 110 bin, Avusturya 50 bin mülteci kabul etmiştir. Kanada’ya 52 bin, ABD’ye ise 21 bin Suriyeli mülteci yerleşmiştir. Aşağıda Suriyeli mültecileri kabul eden ülkeler verilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4.

Suriyeli Mültecileri Kabul Eden Ülkeler

Suriyeli Mülteci kabul eden Ülkeler	Suriyeli Mültecilerin sayısı
Lübnan	1 milyon
Ürdün	660.000
Irak	250.000
Almanya	530.000
İsveç	110.000
Avusturya	50.000
Kanada	52.000
ABD	21.000

(Kaynak: <https://www.umhd.org.tr>)

Suriye ile 911 kilometrelik bir kara sınırı olan Türkiye, fazla sayıdaki sığınmacı akını sebebiyle, ülkedeki iç savaştan en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. 6 yıldır devam eden karışıklığın ilk günlerinden bu yana yoğun bir şekilde Türkiye'ye gelmeye devam eden Suriyeli sığınmacılar için Türkiye bir sığınak haline gelmiştir. Tam manasıyla mülteci ya da sığınmacı konumunda olmayan Suriye'den gelenler daha anayasal bir organizasyon olmadığı için "misafir" olarak vasıflandırılrsa da 2012'deki bir gelişme üzerine UNHCR'nin hatırlatması ile devlet resmi ifadelerde kullandığı "misafir" kavramını bırakarak "geçici koruma" kavramını kullanmaya başlamıştır (Cengiz, 2015: 111).

Başından beri Türkiye, Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Koordinasyon Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılayı aracılığıyla vaziyeti kontrol altına almaya çaba göstermektedir. Bu doğrultuda ilk etapta Hatay'ın Reyhanlı, Yayladağı ve Altınözü ilçelerinde, ülkeyi Suriye'ye bağlayan sınır kapılarına yakın bölgelerde 17 kamp kurulmuştur (Güçer vd., 2013: 8). AFAD'ın Ekim 2018 tarihinde yayınladığı rapordaki verilere göre Türkiye, sayısı 178.965 olan geçici barınma merkezlerinde, 174.256 Suriyeli sığınmacının barınma ve beslenme ihtiyacını karşılamaktadır. Suriye'den zorunlu göçe tabi tutularak Türkiye'ye gelen sığınmacıların sayısı bugün Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya'daki geçici barınma merkezlerinde ve Türkiye'nin başka şehirlerinde kiraladıkları evlerde yaşamakta olup sayıları 3.577.792'ye ulaşmıştır. Aşağıda ülkemizdeki Geçici Barınma Merkezleri verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5.

Geçici Barınma Merkezleri (AFAD)

Ülkemizdeki Toplam Suriyeli Sayısı*	3.541.572
Geçici Barınma Merkezleri Toplam Mevcudu	215.486
Geçici Barınma Merkezlerinde Bulunan Suriyeli Sayısı	209.508
Geçici Barınma Merkezlerinde Bulunan Iraklı Sayısı	5.978

İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü Konteyner kenti	2.056 konteyner	8.354 Suriyeli	17.116
	Yayladağı Konteynerkenti	776konteyner	3.716 Suriyeli	
		32betonarme bölme		
	Apaydın Konteynerkenti	1.181 konteyner	5.046 Suriyeli	
GAZİANTEP	Güveççi Çadırkenti	824 çadır	0 Suriyeli	22.960
	İslahiye Çadırkenti	1.552 çadır	5.821 Suriyeli	
	Karkamış Çadırkenti	1.578 çadır	4.722 Suriyeli	
	Nizip 1 Çadırkenti	1.873 çadır	8.623Suriyeli	
ŞANLIURFA	Nizip 2 Konteynerkenti	908 konteyner	3.794 Suriyeli	70.025
	Ceylanpınar Çadırkenti	4.972 çadır	17.781 Suriyeli	
	Akçakale Çadırkenti	6.461 çadır	22.880 Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.069 konteyner	10.162 Suriyeli	
KİLİS	Suruç Çadırkenti	7.028 çadır	19.202 Suriyeli	21.949
	Öncüpınar Konteynerkenti	3.089 konteyner	10.690 Suriyeli	
MARDİN	Elbeyli Beşiriye Konteynerkenti	3.586 konteyner	11.259 Suriyeli	3.741
	Midyat Çadırkenti	1.053 çadır	2.472 Suriyeli 1.269 Iraklı	
KAHRAMAN MARAŞ	Merkez Konteynerkenti	5.008 konteyner	16.375 Suriyeli 4.709 Iraklı	21.084
OSMANİYE	Cevdetiye Konteynerkenti	3.352 konteyner	13.998 Suriyeli	13.998
ADİYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.302 çadır	8.580 Suriyeli	8.580
ADANA	Sarıçam Konteynerkenti	6.136 konteyner	26.672 Suriyeli	26.672
MALATYA	Beydağı Konteynerkenti	1.977 konteyner	9.361 Suriyeli	9.361
TOPLAM	27.675 çadır ve betonarme bölme {91.350 kişi, %42,4)		Suriyeli	209.508
	30.138 konteyner {124.136 kişi, %57,6)		Iraklı Toplam	5.978
	57.813 toplam		TOPLAM	215.486

EGİTİM HİZMETİ

GBM	Öğrenci sayısı				Öğrencilerin sınıf seviyeleri				Yetişkin eğitimleri	
	Devlet okulları	Geçici eğitim merkezleri	Açık okullar	Toplam	Okul öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise ve diğer	Mesleki eğitim	Genel eğitim
83.246	381.593	138.387	9.620	612.846	33.397	378.304	141.278	59.867	87.168	216.060

SAĞLIK HİZMETİ

GBM'lerde çalışan sayısı				Türkiye geneli sağlık hizmetleri verileri			
Türk doktor	Türk sağlık personeli	Suriyeli doktor	Suriyeli sağlık personeli	Poliklinik	Hastanede yatan	Doğum	Ameliyat
156	186	109	137	34.501.808	1.423.844	302.470	1.188.606

(Kaynak: <http://www.goc.gov.tr/>)

2010 yılından bu yana Orta Doğu'da devam eden ayaklanmalar ve halk hareketleri bu coğrafyada siyasi karışıklıkların ve çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunların sonucunda ise, yine pek çok insan bulunduğu ülkeyi terk etmek durumunda kalmıştır. Bu ülkelerden biri de Suriye'dir ve Türkiye'nin sınır komşusu olması itibarıyla bölgedeki istikrarsızlık ve karışıklıkların Türkiye'yi de etkileyebileceği düşüncesi, hükûmetin bu bölgede aktif dış politika izleme ve etkinliğin artırılması isteğiyle birleşerek, Türkiye'nin sürece daha fazla dâhil olmasının önünü açmıştır. Özellikle, Nisan 2011'den bu yana Suriye'den Türkiye'ye gelenlere ilişkin sığınmacı mı, mülteci mi yoksa misafir mi olarak adlandırılmaları gerektiğini içeren statü tartışmaları, bu kişilere sağlanan hizmetler, yerleştirildikleri barınma merkezlerinde yaşadıkları veya ortaya çıkardıkları iddia edilen sorunlar ve bu kişilerin artan sayıları nedeniyle; Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar, Türkiye'nin yalnızca bir dış politika meselesi olarak kalmamış aynı zamanda Türkiye kamuoyunun gündeminde önemli bir madde olarak karşımıza çıkmıştır. İlk dönemde Türkiye'ye giriş yapan kişilerin sayıları yüzlerle ifade edilirken, sonraki aylarda Suriye'deki çatışmaların şiddetine bağlı olarak sayılar artış göstermiş; gelenlerin bir kısmı kesintisiz olarak Türkiye'deki varlığını sürdürürken, bir kısmı Suriye'ye geri dönmüştür. Buna bağlı olarak Türkiye'deki kamp veya çadır kent olarak da adlandırılan ve resmî olarak barınma merkezi adı ile anılan yerlerin sayısında da artış yaşanmıştır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşen zorunlu insan hareketliliğinin nedenleri ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda ekonomik sıkıntılar, savaş, terör, siyasi karışıklıklar ile ırk, din ve cinsiyete dayalı ayrımcılık ve benzeri etkenler ön sıralarda yer almaktadır (İçduygu ve Toktaş, 2002: 27). Ortadoğu'daki savaş, çatışma ve huzursuzluk ortamı yanında Türkiye'nin göçmenler için Avrupa Kıtasına geçişte kullanılan Transit ülke olması nedeniyle Türkiye dünya ve bölge genelinde azımsanmayacak ölçüde göçmen alan ülke konumuna gelmiştir (Şeker vd., 2015: 2). 2019 yılının Ocak ayında, Türkiye'deki mevcut göçmenlerin 3,600,000'den fazlasını son 8 yılda yoğun bir şekilde göç etmiş olan Suriyeli vatandaşlar oluşturmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr>). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 1 Mart 2019 tarihinde yayınladığı rapordaki verilere göre Türkiye'ye sığınan mültecilerin sayısı 3.635.841'e ulaşmıştır (<http://www.goc.gov.tr>).

2.5. Sosyal Bilimlerde Göç

Sosyal bilimler beşeri faaliyetleri oluşturmakta ve beşeriyetle ilgili tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını kapsamaktadır. Göç de beşeri bir olgu olup, bu alanların hepsinin kapsamına girmektedir. Beşeriyetle birlikte var olan göç olgusu, tarihi dönemlerde farklı coğrafyalarda gerçekleşirken, sosyolojik, psikolojik ve felsefi yönüyle de insanların sosyal ve kültürel tarafını yansıtmaktadır. İnsanlar göç ettiği coğrafyaya yerleşip, ekonomik faaliyetlerde bulunmalarının sonucunda, sosyal, siyasi ve hukuki düzenlemelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. İnsanların toplumsal yaşantısı içinde, birbirleriyle, çevresiyle ve kurumlarla ilişkisini inceleyen pek çok disiplin vardır. Bu disiplinler sosyal bilimler adı altında toplanmaktadır.

Sosyal Bilimler, insan davranışlarının önemli boyutlarını inceleyen ve analiz eden disiplinlerin oluşturduğu bir çerçevedir. Bu çalışma alanının bir disiplin alanı olabilmesi ve kendi bilgisini üretmesi gerekir. Sosyal Bilimler çerçevesindeki Tarih, Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji gibi disiplinler kendi bilgisini üreten bilim dalıdır. Sosyal Bilimler ise sosyal davranışın incelemesinin önemli olduğunu vurgulayan ve temel eğitim kurumlarında öğretilen bir müfredat çalışma alanıdır. Sosyal Bilimler kendi bilgisini üretmez; etkili vatandaş yetiştirme amacı doğrultusunda kullanacağı bilgileri Sosyal Bilimler'den alır (Tanrıoğen, 2006'dan aktaran; Orhan, 2018). Bundan dolayı sosyal bilimlerdeki göç olgusu sosyal bilgiler dersi kapsamında ele alınmıştır.

2.6. Sosyal Bilimler Dersinde Göç Konusu

Sosyal bilgiler öğretimi Sosyal Bilimlerin ana temasını oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretimi hazırlanırken esas olarak Sosyal Bilimlerin Tarih, Coğrafya vb. konuları ele alınır. Sosyal bilgilerde işlenen üniteler, konular, Sosyal Bilimlerden oluşur. Göç olgusu da Sosyal Bilimlerin bütün alt dallarıyla ilişkilendirilirken, sosyal bilgiler dersi "Ülkemizde Nüfus" ünitesinde yer alan konulardan birini oluşturmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı 2008'de İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretimle Paylaşılması adlı bir

çalıştay yapmıştır. Çalıştaya katılanlar çeşitli çıkarımlarda bulunmuştur. Bu toplantıda araştırması yapılan “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde bulunan göç konusuna yönelik çıkarımlara değinilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

“Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki etkinlikler öğrencilerin dikkatini çekmeye daha müsait ve ünite başındaki proje ödevi, ünite süresinin tamamını kapsayacak şekildedir. Üstelik bu ünite de soru-cevap yöntemine ağırlık verilmiş olup, metinler öğrencilere okutulup, öğrencilere sorular sorularak ders işlenmektedir (Öztürk, 2008).

2011 Nisan ayından itibaren ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılar, ülkemiz genelindeki şehirlere yerleştirilerek, öğrenim çağındaki öğrenciler Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim ve öğretimlerine başlamıştır. Sığınmacı öğrencilerden 7.sınıfa devam edenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamındaki “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde işlenen göç konusu çalışma konusu olarak seçilmiştir.

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli

“Mülteci Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Göç Konusuna İlişkin Görüşleri” adlı bu çalışma, betimsel tarama yöntemi kullanılarak desenlenmiştir. Betimsel taramada araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2014). Bu çalışmada, ortaokul 7.sınıflarda okutulan sosyal bilgiler dersi, “Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki göç konusuna yönelik sığınmacı öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla nicel ve nitel veri toplama yöntemleri bir arada kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel kısmında, anket tekniği uygulanmıştır. Üç aşamadan oluşan ankette 36 soru bulunmaktadır. Anketin 10 soruluk birinci kısmı, öğrencilerin kişisel bilgileri ve aile durumlarını tespit çalışmasından oluşurken, anketin 13 soruluk ikinci kısmı “Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki göç konusunda yer alan göç, göçmen ve sığınmacı konularına ilişkin öğrencilerin görüşlerini tespiti yöneliktir. Anketin 13 soruluk üçüncü kısmı, göçe katılan öğrencilerin kişisel görüşleri; göç etme nedeni, yaşadıkları yerdeki şartların değerlendirilmesi ve Türkiye’ye karşı tutumlarını kapsayan üç alt başlıktan oluşmaktadır.

Araştırmanın nitel kısmında ise, öğrencilerin göç konusuyla ilgili görüşlerini almak için, görüşme (mülakat) tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı tarafından önceden hazırlanan sorular, görüşülen kişinin istediği derinlikte yanıtlamasını mümkün kılar. Kişinin konuşmaya olan eğilimi ve anket doldurmayı tercih etmemeleri görüşmelerde soruların cevaplanma oranının yüksek olmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda öğrencilere 12 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Görüşme soruları aracılığıyla sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ve ülkemizin eğitim sistemine dâhil olmalarına dair görüşleri, bu çerçevede yaşadıkları sorunlar, savaş, göç ve akabinde yaşadıkları

süreçten nasıl etkilendikleri, ihtiyaçları ve bu yöndeki önerileri detaylı bir biçimde belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Adana ilinde 7. sınıfta okuyan Suriyeli sığınmacı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, evrenden seçilen Adana il merkezine bağlı Yüreğir ve Seyhan ilçelerinde yaşayan, zorunlu göçe tabi tutulan ve 7.sınıfta okuyan 203 Suriyeli sığınmacı öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken, olasılık dışı (amaçlı) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde araştırmacı, kendi yargısına dayanarak kimlerin seçileceğine karar verir ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme dâhil eder (Balcı, 2010). Alan araştırmasının asıl veri toplama aracı, araştırma sahasına yerleşmiş olan 7.sınıf Suriyeli sığınmacı öğrencilere birebir Sosyal bilgiler dersi öğretmenleri gözetiminde uygulanan anket ile görüşme formudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin Suriye'den göç etmiş 7. sınıf Suriyeli sığınmacı öğrencilerden Ülkemizde Nüfus Ünitesi'ndeki göç konusunu işlemiş öğrenciler olmasına özen gösterilmiştir. Aşağıda örnekleme oluşturan okullar ve öğrenci sayıları verilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6.

Örnekleme Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları

Okul Adı	Öğrenci sayısı
Koza Ortaokulu (Yüreğir/Geçici Eğitim Merkezi)	35
Yeşilbağlar Ortaokulu (Yüreğir/Geçici Eğitim Merkezi)	39
Mehmet Zahit Kotku İmam Hatip Ortaokulu (Seyhan/Geçici Eğitim Merkezi)	60
Şehit İlbey Gülbey Ortaokulu (Seyhan/Geçici Eğitim Merkezi)	44
Fatih Mehmet Ortaokulu (Seyhan/Geçici Eğitim Merkezi)	51
23 Nisan Ortaokulu (Seyhan/Geçici Eğitim Merkezi)	48
Toplam	277

Örneklem grubundaki okullar belirlenirken daha fazla öğrenciye ulaşmak için sınıf mevcudu en kalabalık olan okullara öncelik verilmiştir. Ancak mevcudu 277 olan öğrencilerin kimisi çalıştığı için, kimisi de okulu bıraktığı için bu ankete katılamamışlardır. Bu nedenle nicel araştırmaya 203 öğrenci katılmıştır. Görüşme formu ile 40 öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubundaki okullar ve öğrenci sayılarına dair bilgiler verildikten sonra öğrencilerin yaş özellikleri, cinsiyet

özellikleri, anne-baba öğrenim durumları ve anne-baba meslek durumlarına yönelik bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sorunları belirlemek amacıyla nitel ve nicel verilerden yararlanılmıştır. Nicel verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından iki seçeneğe (evet/hayır) anket geliştirilmiş, nitel veriler ise açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket formunda kullanılan ifadeler sosyal bilgiler ders kitaplarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu anket için hazırlanan sorular göç konusunda uzman beşeri coğrafya alanından bir araştırmacıya incelenmiş ve konunun içeriği konusunda görüşleri alınarak anket soruları oluşturulmuştur. Ayrıca gramer ve dil yönünden uzman görüşü alınmak üzere sorular Türkçe eğitimcisine incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan 16 soruluk ankette, 4 soru çıkarılmış ve nihai uygulamada 12 soru kullanılmıştır. Anket soruları, sığınmacı öğrencilerin göç, eğitim ve sosyal hayat bakımından görüşlerinin belirlenmesine yönelik oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşme formu soruları ise sığınmacı öğrencilerin göç konusundaki görüşlerini ve uyum sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesine yönelik hazırlanmıştır. Verilerin toplanma sürecinde alakalı kurum ve kuruluşlardan (Milli Eğitim Müdürlüğü) gereken izinler alınmış olup (Ek 1-2), akabinde ilgili okulların idarecileri tarafından belirlenen tarihlerde, belirlenen sınıflarda uygulama yapılmıştır. Kaynak ve veri olarak göç konusuna ilişkin bilimsel içerikli kitaplar, makaleler ve yazılar, üniversitelere bağlı veya bağımsız olarak çalışan kuruluşların yayınladıkları dergiler, yayınlar ve göç konusuna ilişkin olarak yaptıkları araştırmalar ve çalışma için hazırlanan anket formlarından yararlanılmıştır. Araştırmadaki anket formlarından elde edilen verilerin Microsoft Office Excel ve SPSS 24.0 bilgisayar programları yardımıyla analizi yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için verilerin analizinde parametrik olmayan istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Nitel verilerin toplanması yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye katılan 40 öğrenciye kişisel bilgilerin gizli kalması kapsamında kod isimler verilmiştir. Doğrudan alıntılarda öğrencilerin kod adları kullanılmıştır. Görüşmeler esnasında bir Arapça tercüman bulundurulmuştur. Araştırmaya katılan her öğrenciye önceden hazırlanmış 12 açık uçlu soru

yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler 5 ile 13 dakika arasında sürmüştür ve görüşmelerden 120 sayfalık veri elde edilmiştir. Görüşmelerin tamamının ses kaydı alınmıştır. Görüşme kayıtları öğrencilere Türkçe olarak yöneltilmiş, anlaşılmayan yerlerde tercüman tarafından tercüme edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi için verilerin ön okuması yapılmıştır. Sonraki aşamalarda verilerin kodlanması, temalara ulaşma, veriyi örgütleme, nitel bulguların yorumlanması ve raporlaştırılması sağlanmıştır. Aşağıdaki tabloda öğrencilerle yapılan görüşmelerin yerleri, tarihleri ve süreleri yer almaktadır (Tablo 7).

Tablo 7.

Görüşme Takvimi

No	Kod	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
1	Ayşegül	16.04.2018	10 dk. 51 sn	Öğretmenler odası
2	İbrahim	16.04.2018	11 dk. 10 sn	Öğretmenler odası
3	Ertuğ	16.04.2018	07 dk. 36 s	Öğretmenler odası
4	Elif	17.04.2018	08 dk. 18 sn	Öğrenci sınıfı
5	Muhammed	17.04.2018	09 dk. 17 sn	Öğrenci sınıfı
6	Büşra	17.04.2018	07 dk. 29 sn	Öğrenci sınıfı
7	Mustafa	17.04.2018	09 dk. 49 sn	Öğrenci sınıfı
8	Kübra	17.04.2018	04 dk. 57 sn	Öğrenci sınıfı
9	Ömercan	19.04.2018	06 dk. 03 sn	Öğretmenler odası
10	Çiçek	19.04.2018	09 dk. 22 sn	Öğretmenler odası
11	Damla	19.04.2018	11 dk. 39 sn	Öğretmenler odası
12	Beste	19.04.2018	08 dk. 13 sn	Öğretmenler odası
13	Rabia	19.04.2018	07 dk. 21 sn	Müdür odası
14	Gökten	19.04.2018	09 dk. 06 sn	Müdür odası
15	Furkan	19.04.2018	05 dk. 02 sn	Müdür odası
16	Nihat	24.04.2018	10 dk. 46 sn	Öğretmenler odası
17	Ali	24.04.2018	08 dk. 01 sn	Öğretmenler odası
18	Orhan	24.04.2018	08 dk. 59 sn	Öğretmenler odası
19	İpek	24.04.2018	06 dk. 24 sn	Öğretmenler odası
20	Ceylan	24.04.2018	08 dk. 9 sn	Öğretmenler odası
21	Gülru	24.04.2018	11 dk. 23 sn	Öğretmenler odası
22	İkra	24.04.2018	09 dk. 17 sn	Öğretmenler odası
23	Kadir	25.04.2018	10 dk. 01 sn	Bilgisayar odası
24	Gül	25.04.2018	12 dk. 15 sn	Bilgisayar odası
25	Peyker	25.04.2018	08 dk. 40 sn	Bilgisayar odası
26	Samet	25.04.2018	08 dk. 17 sn	Bilgisayar odası
27	Nisa	25.04.2018	09 dk. 40 sn	Öğrenci sınıfı
28	Ertuğrul	25.04.2018	06 dk. 52 sn	Öğrenci sınıfı
29	Bilge	25.04.2018	09 dk. 35 sn	Öğrenci sınıfı
30	Fatih	27.04.2018	07 dk. 11 sn	Öğretmenler odası
31	Süleyman	27.04.2018	07 dk. 25 sn	Öğretmenler odası
32	Nida	27.04.2018	09 dk. 25 sn	Öğretmenler odası

Tablo 7.'nin devamı

33	Nehir	27.04.2018	7 dk. 39 sn	Öğretmenler odası
34	Tuğçe	27.04.2018	05 dk. 15 sn	Öğretmenler odası
35	Zübeyde	27.04.2018	09 dk. 17 sn	Öğretmenler odası
36	Selim	27.04.2018	10 dk. 20 sn	Öğretmenler odası
37	Sena	27.04.2018	13 dk. 15 sn	Öğretmenler odası
38	İsmail	27.04.2018	13 dk. 19 sn	Öğretmenler odası
39	Pırlı	27.04.2018	10 dk. 35 sn	Öğretmenler odası
40	Yunus	27.04.2018	09 dk. 11 sn	Öğretmenler odası

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular

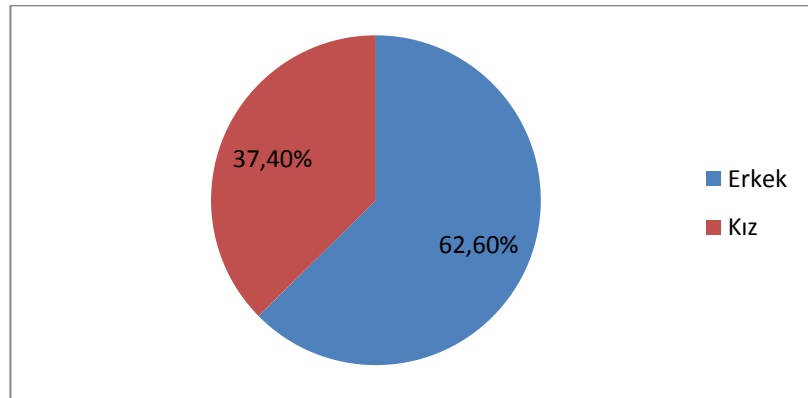
4.1.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet özelliklerine dair bilgiler Tablo 8 ve Şekil 1’de verilmiştir.

Tablo 8.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri

	Frekans	%
Erkek	127	62,6
Kız	76	37,4
Total	203	100,0

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Özellikleri

Tablo 8 ve Şekil 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 203 öğrencinin 127’sini erkek (%62.6), 76’sını (%37.4) kız öğrenci oluşturmaktadır.

4.1.2. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumları

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 9’da ve babalarının eğitim durumlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 9.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Anne eğitim	Frekans	Yüzde
Okuryazar Değil	45	22,2
İlkokul	41	20,2
Ortaokul	65	32,0
Lise	33	16,3
Üniversite	11	5,4
Lisansüstü ve Üzeri	8	3,9
Total	203	100,0

Tablo 9’den da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin anne öğrenim durumuna yönelik bilgilere bakıldığında öğrenci annelerinin 45 (%22,2)’i okuryazar değil 41 (%20,2)’i ilkokul mezunu, 65 (%32,0)’i ortaokul mezunu, 33 (%16,3)’ü lise mezunu, 11 (%5,4)’i üniversite mezunu, 8 (%3,9)’i ise lisansüstü eğitim mezunudur. Bu sonuçlara göre öğrenci annelerinin büyük bir çoğunluğu ortaokul mezunudur.

Tablo 10.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Baba Eğitim	Frekans	Yüzde
Okuryazar Değil	17	8,4
İlkokul	41	20,2
Ortaokul	52	25,6
Lise	46	22,7
Üniversite	33	16,3
Lisansüstü ve Üzeri	14	6,9
Total	203	100,0

Tablo 10’da da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim durumuna yönelik bilgilere bakıldığında öğrenci babalarının 17 (%8,4)’sinin okuryazar olmadığı anlaşılmıştır. 41 (%20,2)’i ilkokul mezunu, 52 (%25,6)’si ortaokul mezunu, 46 (%22,7)’si lise mezunu, 33 (%16,3)’ü üniversite mezunu, 14 (%6,9)’ü ise lisansüstü eğitim mezunudur. Bu sonuçlara göre öğrenci babalarının büyük bir çoğunluğunun ortaokul mezunu olduğu görülmektedir.

4.1.3. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumları

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumlarına dair bilgiler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Aile Gelir	Frekans	Yüzde
0-1500 TL	168	82,8
1501-3000 TL	26	12,8
3001-4500 TL	8	3,9
4501-6000 TL	1	,5

Tablo 11’den de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 168 (%82,8)’inin aile gelir durumu 0-1500 TL arasında, 26 (%12,8)’sının gelir durumu 1501-3000 TL arasında, 8 (%3,9)’inin gelir durumu 3001-4500 TL arasında, 1’inin gelir durumu 4501-6000 TL arasındadır. Bu sonuçlara göre öğrenci ailelerinin büyük çoğunluğunun gelir durumunun 0-1500 TL arasında olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.4. Öğrenci Ailelerinin Yerleşim Yerleri Değişiklik Durumları

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin kaç yerleşim yeri değiştirdiklerine ilişkin bilgiler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Kaç Yerleşim Yeri Değiştirdiklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yerleşim Yeri	Frekans	Yüzde
1	131	64,5
2	41	20,2
3	20	9,9
4	7	3,4
5	3	1,5
7 veya daha fazla	1	,5
Total	203	100,0

Tablo 12’den de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 131 (%64,5)’i 1 yerleşim yeri, 41 (%20,2)’i 2 yerleşim yeri, 20 (%9,9)’si 3 yerleşim yeri, 7 (%3,4)’si 4 yerleşim yeri, 3 (%1,5)’ü 5 yerleşim yeri, 7 veya daha fazlası 1 yerleşim yeri değiştirmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun 1 yerleşim yeri değiştirdiği görülmektedir.

4.1.5. Öğrenci Ailelerinin Ne kadar Süredir Adana'da Olduklarına Dair Durumları

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin ne kadar süredir Adana'da olduklarına dair bilgiler Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Ne kadar Süredir Adana'da Olduklarına Dair Betimsel İstatistikler

	Frekans	Yüzde
0-1 Yıl	40	19,7
2 Yıl	46	22,7
3 Yıl	54	26,6
4 Yıl	40	19,7
5 Yıl	15	7,4
6 Yıl	8	3,9
Total	203	100,0

Tablo 13'ten de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 40 (%19,7)'i 0-1 yıldır, 46 (22,7)'sı 2 yıldır, 54 (%26,6)'ü 3 yıldır, 40 (%19,7)'i 4 yıldır, 15 (%7,4)'i 5 yıldır, 8 (%3,9)'i 6 yıldır Adana'da yaşamaktadır.

4.1.6. Öğrenci Ailelerinin Birey Sayısı

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin birey sayısına dair bilgiler Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Birey Sayısına Dair Betimsel İstatistikler

Aile Birey Sayısı	Frekans	Yüzde
1 Kişi	3	1,5
2 Kişi	2	1,0
3 Kişi	3	1,5
4 Kişi	12	5,9
5 Kişi	44	21,7
6 veya Daha Fazla	139	68,5
Total	203	100,0

Tablo 14'ten de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerindeki toplam kişi sayısına bakıldığında 3 (%1,5)'ü 1 kişi, 2 (%1,0)'si 2 kişi, 3 (%1,5)'ü 3 kişi, 12 (%5,9)'si 4 kişi, 44 (%21,7)'ü 5 kişi, 139 (%68,5)'u ise 6 ve üzeri olarak yaşamaktadır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun 6 ve daha fazla sayıda oldukları görülmektedir.

4.2. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

4.2.1. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşleriyle İlgili Bulgular

Ülkelerindeki savaş nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmış 13-16 yaş grubundaki Suriyeli sığınmacı öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla uygulanan ankete öğrencilerin verdikleri yanıtlar 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 15'te verilmektedir.

Tablo 15.

Öğrencilerin Göç Konusundaki Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

	N	Min.	Mak.	\bar{X}	ss	Çarpıklık	Basıklık
Göç bilgi düzeyi	203	46,0	100,0	87,6	13,2	-1,11	0,6

Tablo 15'te görüldüğü gibi öğrencilerin göç konusundaki görüşleri 100 puan üzerinden değerlendirilmiş ve ortalama puan 87,6 olarak bulunmuştur. Göç görüşleri puanlarının çarpıklık değerinin -1'den küçük olması nedeniyle normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle göç konusundaki görüşlerinin ortalama puanlarının öğrencilerin cinsiyetlerine, anne ve baba eğitim durumlarına ve aile gelir durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine bakmak amacıyla parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır.

a) Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri ortalama puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Mann-Whitney U testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16.

Öğrencilerin Göç Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	76	91,1	120,54	9161,00	3417,00	.000
Erkek	127	85,6	90,91	11545,00		

P<.05

Tablo 16'da görüldüğü gibi kız öğrencilerin göçe ilişkin görüşlerinin puan ortalamaları 91,1 iken bu değer erkek öğrencilerde 85,6'dır. Kız ve erkek öğrencilerin göçe yönelik görüşlerinin puanlarına bağlı sıra ortalamaları arasında Mann Whitney U testi sonucuna göre anlamlı farklılık görülmektedir (U=3417,00, p<.05). Buna göre

kız öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşleri erkek öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir.

b) Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri anne eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin göç konusundaki görüşlerinin anne eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17.

Göç Konusundaki Görüşleri Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Anne eğitim durumu	N	Sıra Ort.	sd	X^2	P
Okuryazar Değil	45	96,50	5	6,53	.26
İlkokul	41	114,95			
Ortaokul	65	99,34			
Lise	33	108,67			
Üniversite	11	98,82			
Lisansüstü ve Üzeri	8	65,06			

Tablo 17’de görüldüğü gibi öğrencilerin 45’inin annesi okuryazar değil iken, 41’inin annesi ilkokul, 65’inin ortaokul, 33’ünün lise, 11’inin annesi ise üniversite mezunudur. 8 öğrenci ise annesinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğunu beyan etmiştir. Kruskal Wallis testi sonucuna göre öğrencilerin göç konusundaki görüşleri arasında anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmemektedir ($X^2(sd=5, n=203)=6,53, p>.05$).

c) Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin göç konusundaki görüşlerinin baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 18’de verilmektedir.

Tablo 18.

Göç Konusundaki Görüşleri Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Baba eğitim durumu	N	Sıra Ort.	sd	X^2	P
Okuryazar Değil	17	97,24	5	4,14	.53
İlkokul	41	106,26			
Ortaokul	52	107,58			
Lise	46	102,78			
Üniversite	33	100,97			
Lisansüstü ve Üzeri	14	74,46			

Tablo 18’de görüldüğü gibi öğrencilerin 17’sinin babası okuryazar değil iken 41 öğrenci babasının ilkokul, 52’si ortaokul, 46’sı lise ve 33’ü üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. 14 öğrenci ise babasının lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğunu beyan etmiştir. Kruskal Wallis testi sonucuna göre öğrencilerin göç konusundaki görüşleri arasında baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir fark görülmemektedir ($X^2(sd=5, n=203)=4,14, p>.05$).

d) Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri aile gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin göç konusundaki görüşlerinin aile gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 19’da verilmektedir.

Tablo 19.

Göç Konusundaki Görüşleri Aile Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Aile gelir durumu (TL/ay)	N	%	Sıra Ort.	sd	X^2	P
0-1500	168	82,8	100,00	3	1,51	.68
1501-3000	26	12,8	108,63			
3001-4500	8	3,9	121,44			
4501-6000	1	0,5	109,50			
Toplam	203	100				

Tablo 19’da görüldüğü gibi öğrencilerin %82’sinin (n=168) aile gelir durumu ayda 0-1500 TL arasındadır. 26 öğrenci (%12,8) aile gelir durumunun 1501-3000 TL

arasında olduğunu, 8 öğrenci (%3,9) 3001-4500 TL arasında olduğunu ifade etmiştir. 1 öğrenci ise aile gelir durumunun aylık 4501-6000 TL arasında olduğunu belirtmiştir. Kruskall Wallis testi sonucuna göre öğrencilerin göç konusundaki görüşleri arasında aile gelir durumlarına göre anlamlı bir fark görülmemektedir ($X^2(sd=3, n=203)=1,51, p>.05$).

4.2.2. Öğrencilerin Göç Etme Durumlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye'ye göç etme durumları göç etme nedenleri, mevcut durumlarının değerlendirilmesi ve Türkiye'ye karşı tutumları olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Her bir başlığa yönelik anket sorularına verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 20'de verilmektedir.

Tablo 20.

Öğrencilerin Göç Etme Durumlarına İlişkin Bulgular

Göç etme nedenleri	f	%
Türkiye'ye ekonomik nedenlerden dolayı göç ettim.	39	19,2
Ülkemi iç savaş olduğu için terk ettim.	196	96,6
Türkiye'ye göç ettiğimde burada yaşayan akrabalarım veya arkadaşlarım vardı.	100	49,3
Daha önce Türkiye'ye gelmiştim.	29	14,3
Mevcut durumlarının değerlendirilmesi	f	%
Savaş bitince ülkeme geri dönmek istiyorum.	157	77,3
Kendimi bu ülkede güvende hissediyorum.	141	69,5
Türkiye'de yaşamaktan memnunum.	124	61,1
Türkiye'deki eğitim şartlarından memnunum.	140	69,0
Eğitimime devam etmeyi düşünüyorum.	159	78,3
Türkiye'ye karşı tutumları	f	%
Kendimi bir Türkiyeli gibi hissediyorum.	99	48,8
Yaşadığım yerde Türk arkadaşlarım var.	110	54,2
Bizler göçmen olarak Türk vatandaşlarıyla herhangi bir sorun yaşamadık.	133	65,5
Türk vatandaşları bizleri kabul ettiler ve bizden memnunlar.	134	66,0

Tablo 20'de öğrencilerin göç etme durumları üç başlık altında toplanmıştır. Göç etme nedenlerine yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre öğrencilerin %19,2'si Türkiye'ye ekonomik nedenlerden dolayı göç ettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %96,6'sı ülkesini iç savaş olduğu için terk ettiğini, %49,3'ü Türkiye'de akrabaları ve

arkadaşlarının bulunduğunu, %14,3'ü ise daha önce Türkiye'ye geldiğini ifade etmiştir.

Mevcut durumlarının değerlendirilmesine yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre öğrencilerin %77,3'ü savaş bitince ülkesine geri dönmek istediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %69,5'i kendini bu ülkede güvende hissettiğini, %61,1'i Türkiye'de yaşamaktan memnun olduğunu, %69,0'ı ise Türkiye'deki eğitim şartlarından memnun olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %78,3'ü eğitimine devam etmeyi düşündüğünü belirtmiştir.

Türkiye'ye karşı tutumlarına yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre öğrencilerin %48,8'i kendini bir Türkiyeli gibi hissettiğini, 54,2'si yaşadığı yerde Türk arkadaşlarının olduğunu, 65,5'i Türk vatandaşlarıyla herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir. Öğrencilerin 66,0'ı ise Türk vatandaşlarının kendilerini kabul ettiğini ve kendilerinden memnun olduğunu belirtmiştir.

4.3. Öğrencilerin Göç Konusuna Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmada 40 öğrenci ile birebir görüşme yapılarak göç konusundaki görüşleri ve Türkiye'ye göç etme deneyimleri hakkında ayrıntılı bilgi toplanmıştır. Öğrencilerin göç konusundaki görüşlerini almak amacıyla 12 açık uçlu soru sorulmuştur. Öğrencilerin soruları yanıtlamaları sırasında araştırmacı tarafından ses kaydı alınmıştır. Daha sonra alınan kayıtlar metne aktarılarak analiz edilmiştir. Nitel verilerin analiz edilmesinde görüşmede sorulan açık uçlu sorular temaları oluşturmaktadır. Her bir soruya verilen yanıtlar analiz edilerek kodlar oluşturulmuştur.

Görüşmeye katılan öğrencilere öncelikle yaşları, kaç yıldır Türkiye'de yaşadıkları ve kardeş sayıları sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 21'de verilmektedir.

Tablo 21.

Görüşmeye Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Tema	Özellikler	f	%
Yaş	13	26	65
	14	9	22,5
	15	4	10
	16	1	2,5
Kaç yıldır Türkiye’de Yaşıyorsunuz?	4	7	17,5
	5	30	75
	6	2	5
	7	1	2,5
Kardeş sayısı	1	3	7,5
	2	9	22,5
	3	16	40
	4	8	20
	5	2	5
	6	2	5
Görüşmeye katılan öğrenci sayısı		40	100

Tablo 21’de verilen bilgilere göre görüşmeye katılan öğrencilerin yaşları 13 ile 16 arasında değişmektedir. Öğrencilerin %75’i 5 yıldır Türkiye’de yaşadıklarını ifade etmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin kardeş sayıları ise 1 ile 6 arasında değişmektedir.

Görüşme sırasında öğrencilerin göç kavramını kendi bakış açılarından tanımlamaları istenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 22’de verilmektedir.

Tablo 22.

Öğrencilerin Göç Kavramına Yönelik Tanımlamaları

Tema	Kod	f	%
Göçün tanımı	Bir yerden başka bir yere gitmek	8	20
	Bir ülkeden bir ülkeye taşınmak	7	17,5
	Vatanımdan Türkiye’ye gelmek	7	17,5
	Ülkemden çıkıp başka bir ülkeye gitmek	6	15
	Vatanımızda savaş olduğu için başka bir yere gitmek	5	12,5
	Vatanından, ülkeden ayrılmak	4	10
	Göç çok yoğun bir şey	1	2,5
	Savaştan kaçıp gurbete gelmek	1	2,5
	Hicret etmek	1	2,5
	Görüş bildiren toplam öğrenci sayısı		40

Tablo 22’de görüldüğü gibi öğrencilerin %20’si (n=8) göçü “bir yerden başka bir yere gitmek” şeklinde tanımlamıştır. Öğrencilerin %17,5’i(n=7) göçü “bir ülkeden bir ülkeye taşınmak”, %17,5’i(n=7) “vatanımdan Türkiye’ye gelmek”, %15’i (n=6) “ülkemden çıkıp başka bir ülkeye gitmek” şeklinde yorumlamıştır. Öğrencilerin 12,5’i (n=5) göçü “vatanımızda savaş olduğu için başka bir yere gitmek”, %10’u (n=4) “vatanından, ülkeden ayrılmak” şeklinde tanımlamıştır. Bir öğrenci(%2,5) göçü “göç çok yoğun bir şey” şeklinde yorumlamıştır. Öğrencilerin %2,5’i (n=1) göçü “savaştan kaçıp gurbete gelmek”, %2,5’i ise (n=1) göçü hicret etmek şeklinde yorumlamıştır. Aşağıda bazı öğrenci görüşlerinden örneklere yer verilmektedir:

İbrahim kod isimli öğrenci “*Yani Suriye’den Türkiye’ye gelmektir. Bir ülkeden bir ülkeye gitmektir*” şeklindeki tanımıyla göç olgusunun, bir ülkeden bir ülkeye gitmek yani ülkesini terk etmek olarak vurgulamıştır.

Damla kod isimli bir öğrenci “*Göç, vatandan ayrılmak demek. Korkmak demek. Başka bir ülkeye gitmek demek*” şeklindeki tanımıyla göç olgusuyla birlikte zorunlu göçün fazlasıyla etkisinde kaldığını ve zorunlu göçün nasıl zor bir süreç olduğunu dile getirmiştir.

Rabia kod isimli bir öğrenci “*Ülkemizi, doğduğumuz yeri bırakmak demek. Çok zor bir şey*” şeklindeki ifadesiyle göç olgusunun zor bir şey olduğunu ve ülkesine duyduğu sevgiyi dile getirdiği gibi ülkesinden ayrılmanın da kendisinde bıraktığı etkiyi belirtmiştir.

Gökten kod isimli bir diğer öğrenci “*Suriye’den Türkiye’ye gelmek. Savaştan kaçmak, gurbete gelmek. Hiç tanımadığımız bir yere gelmek*” olarak tanımlamış ve zorunlu göçün etkisinde kalarak yeni bir ülkeye ve yaşama uyumun da zorluğunu dile getirmiştir.

İkra kod isimli bir başka öğrenci ise “*Yani bir yerde zorunlu olduğu için bir yere gitmesi lazım mesela Suriye’de savaş olduğu için biz de daha güvenli bir yerde olmak için Türkiye’ye geldik, göç ettik*” ifadesiyle savaş ortamının olumsuz etkilerinin, zorunlu göçün gerekliliğini ve güvenli bir ortam olarak Türkiye’yi gördüğünü dile getirmiştir. Öğrenci bu ifadesiyle Suriye’deki savaş ortamı ile Türkiye’deki huzur ortamının karşılaştırmasını ayrıntılı bir şekilde ifade etmiştir.

Görüşme sırasında öğrencilere Türkiye’ye nasıl göç ettikleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 23’te verilmektedir.

Tablo 23.

Öğrencilerin Türkiye'ye Nasıl Göç Ettiklerine Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	F	%
Türkiye'ye nasıl göç ettiniz?	Kaçak yollarla	21	52,5
	Normal yollarla	12	30
	Pasaport kullanarak	7	17,5

Tablo 23'te de görüldüğü gibi öğrencilerin 23 (57,5)'ü kaçak yollarla geldiğini belirtmiştir. 17 öğrenci (42,5) ise pasaport kullanarak geldiklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda bazı öğrenci görüşlerinden örneklere yer verilmektedir:

Büşra kod isimli bir öğrenci *"Kaçak geldik. Çok zordu vadi vardı, vadiye girip tekrar çıkıyorduk. Yol çok kalabalık ve dardı yürüyemiyorduk"* şeklindeki ifadesiyle zorunlu ve kaçak yollardan göç etmenin güçlüğüne dile getirmiştir. Üstelik göç ederken geçtikleri yerlerdeki ayrıntıları da dile getirmiştir.

Damla kod isimli bir diğer öğrenci *"3 gün sürdü. Yol çok zordu. Çünkü silah sesleri vardı. Bir kadın ölmüştü. Çok korktum annem ve babamı kaybetmekten korktum. Ölmekten korktum"* şeklindeki ifadesiyle göç ederken ne kadar korktuğunu ve ailesini kaybetmekten ve yalnız kalmaktan korktuğunu belirterek yaşadığı travmanın ağırlığını gözler önüne sermiştir.

Gül kod isimli bir diğer öğrenci görüşü ise *"Önce bizim sınırda köyümüz vardı Halep'ten oraya gittik sonra oradan amcalarımla sınıra çıktık. Önce yürüyerek geldik ama çok korktuk yani orada çünkü mayın tarlası vardı. Yani geçtik ama çok zordu sonra arabayla Kilis'e geldik. Sonra hemen Adana'ya geçtik"* şeklindedir.

Görüşme sırasında öğrencilere "size göre göç etmek zorunlu mu, yoksa tercih mi?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 24'te verilmektedir.

Tablo 24.

Size Göre Göç Etmek Zorunlu mu Yoksa Tercih mi?

Tema	Kod	F	%
Göç etmek zorunlu mu yoksa tercih mi?	Zorunlu	35	87,5
	Tercih	5	12,5

Tablo 24'te görüldüğü gibi öğrencilerin 35'i (%87,5) göç etmeye mecbur kaldıklarını, 5 öğrenci ise (%12,5) kendi tercihleri ile göç ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmektedir:

Elif kod isimli öğrenci *"Zorunlu. Çünkü Suriye'de savaş vardı."*

Samet kod isimli öğrenci “Göç etmek zorunda bırakıldık.”

İkra kod isimli öğrenci “Savaş varsa zorunlu.”

Sena kod isimli öğrenci “Tabii ki zorunlu.”

Yukarıda öğrencilerin verdikleri cevaplardan da görüldüğü gibi öğrenciler savaş ve zorunlu göç hakkında aynı hisleri paylaşmış ve benzer yorumlarda bulunmuşlardır.

Ayşegül kod isimli bir öğrenci ise “Zorunlu. Çünkü orada çok zor yaşıyorduk. Çünkü orada savaş oldu ya onun için çok zor” Mesela bizim aileden birisi hasta olunca çıkıp nereden ilaç getirecek dükkanların hepsi kapalı hastaneler hep kapalı onun için zorlanıyorduk” şeklindeki ifadesiyle savaşın yıkıcı etkisini ve devlet otoritesinin ortadan kalkmasıyla can güvenliklerinin olmadığını vurgulamıştır.

Görüşme sırasında öğrencilere göç etmenin kendilerine göre olumlu ve olumsuz yanları sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 25’te özetlenmektedir:

Tablo 25.

Göç Etmenin Olumlu ve Olumsuz Yanlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f	%
Göç etmenin olumlu yanları	Yeni dil ve yeni insanlar tanımak	15	37,5
	Kendini güvende hissetmek	11	27,5
	Okula devam etmek	7	17,5
	Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak	7	17,5
Göç etmenin olumsuz yanları	Hiçbir sorun yok	10	25
	Kültür farklılığından kaynaklanan anlaşmazlık	9	22,5
	Akrabalara duyulan özlem	8	20
	Dilden dolayı anlaşamama durumu	6	15
	Ülkeni bırakmak	5	12,5
Masum insanların ölmesi	2	5	

Tablo 25’te görüldüğü gibi öğrenciler göç etmenin olumlu yanlarını yeni dil ve yeni insanlar tanımak (%37,5), Kendini güvende hissetmek (%27,5), Okula devam etmek (%17,5) ve Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak (%17,5) şeklinde sıralamışlardır. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

İbrahim kod isimli öğrenci “Türkiye’ye geldik, arkadaşlarım oldu. Güzel komşumuz oldu. Suriye’de kalsaydık belki de şimdiye ölmüştük.”

Muhammed kod isimli öğrenci “Eğitim sistemi güzel. Burada daha huzurluyuz. Yeni dil, yeni insanlar, yeni ülke tanıdım.”

Rabia kod isimli öğrenci “Bize ülkelerini açtular, okullarını açtular, bize destek oldular. Çok şükür ediyoruz.”

Furkan kod isimli öğrenci “Türkiye’nin okullarını sevdim.”

Nihat kod isimli öğrenci “Mesela bazı insanlar bize yardım ediyorlar, seviyorlar bizi. İlk geldiğimizde çok insanlar bize yardım etti. Evde kirada oturduk komşular hep bize eşya getirdi yani evi doldurdular.”

Gülru kod isimli öğrenci “Güzel, komşumuz yardım etti, bizi sevdi. Sonra kendimize kalmadık yalnız kalmadık bize çok yardım etti. Korkmayın dedi.”

Kadir kod isimli öğrenci “Suriye’de su kesildi, elektrik kesildi, aç kaldık. Türkiye’ye geldik. Burada su var, elektrik var, aç kalmıyoruz, burada iş var.”

Nisa kod isimli öğrenci “Başka bir dil öğrendim. Yeni insanlarla tanıştım. Burada eğitim çok iyi.”

Sena kod isimli öğrenci “Türkiye’de okul var, Suriye’de okul yoktu. En önemlisi de burada savaş yok.”

Öğrenciler güvenli ve huzurlu bir ortam bulduklarını, ülkemizdeki eğitim şartlarından memnun olduklarını ve çevrelerindeki insanların yardımsever olduklarını ifade etmişlerdir.

Göç etmenin olumsuz yanlarını ise öğrenciler hiçbir sorun yok (%25), kültür farklılığından kaynaklanan anlaşmazlık (%22,5), Akrabalara duyulan özlem (%20), Dilden dolayı anlaşamama durumu (%15), Ülkeni bırakmak (%12,5), Masum insanların ölmesi(%5) olarak sıralamışlardır. Aşağıda bu konudaki öğrenci görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

Ayşegül kod isimli öğrenci “Mesela annem Türkçe bilmiyor, hastaneye gitti doktora nasıl söyleyecek ki benim başım dönüyor, karnım ağrıyor böyle bir şey olumsuz.”

Elif kod isimli öğrenci “Mesela ben Türklerle konuşuyorum, konuşuyorum beni anlamıyorlar.”

Mustafa kod isimli öğrenci “Türkçeyi çok iyi bilmiyorum o yüzden konuşurken biraz zorlanıyorum.”

Nisa kod isimli öğrenci “Suriye’yi bırakıp buraya gelmek, dili zor olduğu için bazı insanlarla konuşamıyorum.”

Yukarıda da ifade edildiği gibi Suriyeli öğrenciler, göç ettikleri ülkede dil problemleri yaşamaktadırlar ve iletişim kuramadıklarını ifade etmektedirler.

Orhan kod isimli öğrenci “*Zor bir şey yani ama akrabalar orada kaldı, biz de buraya geldik mesela konuşamıyoruz onlarla.*”

Ertuğrul kod isimli öğrenci “*Bütün her şeyimizi bırakıp gelmek, arkadaşlarımızı, evlerimizi.*”

Yukarıdaki öğrenci ifadelerinden yeni bir yerde, yeni bir hayata başlamanın zor olduğu anlaşılmaktadır.

Sena kod isimli öğrenci “*Yabancı bir ülkeye gelmek. İnsanlar yabancı gibi hissettirir, insanların davranması yabancı gibi gelir*”

Pırıl kod isimli öğrenci “*Buranın adetleri bizim adetlerimizden farklı. Yaşamları bizim yaşamımızdan farklı.*”

Öğrenciler yukarıda ifadeleriyle kültür farklılıklarından kaynaklanan anlaşmazlıklar yaşadığını ifade etmiştir.

Görüşme sırasında öğrencilere göç etme nedenleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 26’da özetlenmektedir:

Tablo 26.

Göç etme nedeniniz neydi?

Tema	Kod	f	%
Göç etme nedeniniz	Savaş	36	90
	Yaşamak için	4	10

Tablo 26’da görüldüğü gibi öğrencilerin %90’ı (n=36) savaş nedeniyle göç ettiğini ifade etmiştir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

İbrahim “*Savaş yüzünden göç ettik. Tek sebebi savaş, yoksa orada kalırdık.*”

Elif “*Çünkü ülkemizde savaş oluyordu bir sürü insan ölüyordu.*”

Orhan “*Savaş oldu. Bir de bombalar atıyorlardı üzerimize yani bugün şey yaptık yarın bilmiyoruz ne gelir.*”

Peyker “*Çünkü Suriye’de çok savaş vardı.*”

Sena “*Orada çok savaş olduğu için. Okullar vuruluyordu, evler vuruluyordu, bu yüzden geldik.*”

Pırıl “*Savaş, harp. Babam bize bir şey olacak diye korktu, o yüzden buraya geldik.*”

Yukarıda öğrencilerin de ifade ettiği gibi ülkelerindeki savaş, iç karışıklık ve can güvenlikleri olmadığı için göç etmek zorunda kaldıkları ve ülkemize bu sebepten sığındıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin %10'u (n=4) ise Türkiye'ye yaşamak için geldiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şunlardır:

Çiçek *“Hayata devam etmek için, hayalimize ulaşabilmek için.”*

Yunus *“Ölmek için, yeni bir hayata devam etmek için, eğitimimize devam etmek için.”*

Öğrencilerin yukarıdaki ifadelerinde de görüldüğü gibi öğrenciler, ölüm korkusu yaşadıkları için ülkemize sığındıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme sırasında öğrencilere göç ederken kendilerini en çok etkileyen anları sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 27'de özetlenmektedir:

Tablo 27.

Göç sırasında sizi en çok etkileyen anınız neydi?

Tema	Kod	f	%
Göç sırasında etkilendikleri anlar	Bir şey yok	17	42,5
	Göç esnasında yaşanan vahşet	11	27,5
	Ölüm korkusu	9	22,5
	Vatani terk etmek istememe	3	7,5

Tablo 27'de görüldüğü gibi öğrencilerin %42,5'i (n=17) bir şey yok, %27,5'i (n=11) göç esnasında yaşanan vahşet, %22,5'i (n=9) ölüm korkusu, %7,5'i (n=3) vatani terk etmek istememe şeklindedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

İbrahim *“Benim önümde bir kişi öldü tabancayla vurdular para için kavga ediyorlardı ver parayı diyor ikinci adam da diyor ki şimdi yok para bende. Sonra adam tabancayı çıkardı vurdu adamı kafasından.”*

Muhammed *“Göç ederken çocukların ölmesi.”*

Mustafa *“Biz gelirken önümüzde adamın biri vadiye düştü öldü.”*

Çiçek *“İnsanların koşmaları, çabalamaları yani çok zor bir şey. Ablam suya düşecekti, gidecekti ama çok şükür düşmedi.”*

Öğrencilerin yukarıda da ifade ettiği gibi kaçak yollardan ülkemize gelirken kendileriyle yolculuk eden diğer insanların ölmesi bundan dolayı her an ölüm korkusu içinde yaşadıkları görülmektedir.

Damla “Bomba seslerini unutamadım, asla unutamam. Bomba atınca hepimiz çok korkuyorduk, koşuyorduk, çünkü ölmek istemiyoruz. Suriye’de adalet yok. Silahlı olan silahsız olanı vuruyor. Bizim gibi normal insanlar bomba düşünce ölüyor. Çocuklar 1 aylık 2 aylık ölüyor. Çok adaletsizlik vardı.”

Ceylan “Bazı insanların bombadan eli gitmiş bazılarının ayağı gitmiş(kopmuştu). Ondan çok etkilendim, onları hiç unutmayacağım.”

Gül “Yoldan geçerken mayın tarlası vardı. O anı unutmayacağım hiç. Basmayın dediler, basacağız diye çok korktum.”

Öğrencilerin yukarıda ifade ettiği gibi ülkelerinde yaşanan kaos ortamından duydukları korku, insanların uzuvlarının kopması veya ölmesi, kaçarken her an ölüm korkusu içinde olmaları göç esnasında yaşadıkları vahşeti gözler önüne sermektedir.

Görüşme sırasında öğrencilere savaş sırasında neler hissettikleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 28’de özetlenmektedir:

Tablo 28.

Savaş sırasında neler hissettiniz(heyecan, korku, mutluluk, hüznün, hasret vs.) ve yaşadınız?

Tema	Kod	f	%
Savaş sırasında hissettikleri duygular	Korku	30	75
	Üzüntü	7	17,5
	Heyecan	3	7,5

Tablo 28’de görüldüğü gibi öğrencilerin %75’i (n=30) korku, %17,5’i (n=7) üzüntü, %7,5’i (n=3) heyecan hissettiğini belirtmiştir. Aşağıda bazı öğrenci görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

İbrahim “Çok korktum. Sanki bomba bizim kafamıza düşecekti. Uzaktan patlıyordu ama sanki bizim başımıza gelecekti çok korkuyorduk. Yani her zaman böyle, her gün böyle, her akşam böyleydi.”

Damla “Korkmak, korkmak, çok korktuk. Ailemi kaybetmekten korktum. Ülkem çok güzeldi ama şimdi bitti. Eskiden her şey güzeldi ama artık güzel bir şey kalmadı.”

Rabia “Her gün korkuyla yaşıyorduk. Bazen aç kaldık, susuz kaldık. Yani çok sorunlar yaşadık. Her gün korkuyla uyanmak çok zor bir şeydi.”

Furkan “Korkuyu hissettim, ateş etmeye başladılar. Bombalar inmeye başladı. O sahneyi unutamıyorum, çok zor bir sahneydi.”

Nihat “Halep’te oturuyorduk. Savaş ilk başladığında Halep’ten köye yani Elbab’a (köy Elbab diye bir yer var duymuşsunuzdur) oraya Işidler girince, çok insanlar gördük kafasını kesip insanları atmışlardı, mesela öldürüp insanları asmışlardı. Mesela bazen köydeydik ağaçların içinde bir adam bulduk, öldürüp atmışlardı. Kimse yaklaşmadı. Çok korkuyorduk yani, korkuyla yaşadık orada.”

İkra “Korkmaya başladık. Oturduğumuz yerde hemen savaş yayıldı. Uçak gelmeye başladı evimizin etrafını her yerini vurmaya başladı. Onun için çok korktuk yani hemen çıkmak istedik. Çünkü evimize de bomba düştü ama orada olmadığımız için çok şükür bir şey olmadı bize.”

Sena “Akrabalarımın uzak oldum. Onları önce sevmediğimi zannederdim, ölünce onları ne kadar sevdiğimi anladım. Korktum, pişmanlık hissettim.”

Yukarıda da ifade edildiği gibi öğrencilerin çoğunluğu savaş esnasında yüksek korku yaşamışlardır.

Çiçek “Üzüldüm. Ülkeme zarar gelmesini istemezdim. Yani çok çocuk kayboldu.”

Zübeyde “Evimizdeydik, bomba evimize atıldı. Bütün evimiz yıkıldı. Elektriğimiz olmadığı için hepimiz bir odada kaldık. Çok üzüldüm ve korktum.”

Ayşegül “Benle babam çiktık küçük kardeşime ilaç getirmek için, bir tane uçak geldi savaş yaptılar o zaman çok üzüldük hala aklımda duruyor.”

Yukarıda da görüldüğü gibi bazı öğrenciler savaş esnasında üzüntü duyduklarını ifade etmişlerdir.

Görüşme sırasında öğrencilere Türkiye’deki yaşantılarının alıştıkları ve alışamadıkları yönleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 29’da özetlenmektedir:

Tablo 29.

Türkiye’deki yaşamınızı tarif eder misiniz? Alışabildiğiniz ve alışamadığınız yönleri neler?

Tema	Kod	f	%
Türkiye’nin alıştığınız ve alışamadığınız yönleri	Türkiye’de yaşamaya alışmış ve uyum sağlamış	24	60
	Kendisi yaşamaya alışmış fakat yerel halkın toplumsal tepkileri ile karşılaşanlar	16	40

Tablo 29’da görüldüğü gibi öğrencilerin %60’ı (n=24) Türkiye’de yaşamaya alışmış ve uyum sağlamış, %40’ı (n=16) yaşamaya alıştıklarını, fakat yerel halkın toplumsal tepkileri ile karşılaştıklarını belirtmiştir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ertuğ *“Sabah erken kalkıyorum. Çoğu şeyine alıştım, yemeklerine, yollarına. Alışamadığım yönü yok.”*

Elif *“Sabah kalkıyorum, camiye gidiyorum, sonra okula geliyorum, okuyorum, ders çalışıyorum ve geziyorum hafta sonu. Her şeye alıştım. Alışmadığım yönü yok.”*

Çiçek *“Şimdi Türkiye’de çok mutluyum. İnsanlar sıcakkanlı. Yani ben herkesi seviyorum onlar da beni seviyor. Hiç kimseden kötülük görmedim. Her şeye alıştım. 6 senedir buradayım. Alışamadığım bir şey yok. Mutluyum.”*

Beste *“Burada yaşamak çok iyi, çok güzel. Arkadaşlarımla biraz oyun oynuyoruz. Yani vakit geçiriyoruz. Alışamadığım yönü yok.”*

Yukarıdaki öğrenci yorumlarında da görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu ülkemizde yaşamaya alışmış ve uyum sağlamış olduklarını belirtmişlerdir.

Orhan *“Sabah kalkıp kahvaltı ediyorum, okula geliyorum. Okuldan sonra bazı günler çalışıyorum. Yani dokumacıyım, halı dokuyorum. İyi insanlarla tanıştık, bize yaşamak için çok yardım ettiler. Babamla annem fazla Türkçe konuşamıyor, sadece benimle kardeşim okula gelmiyoruz onlara tercüme ediyoruz. Kimlik ya da hastane gibi yerlerde.”*

Gökten *“Ev kira. Araba yok. Berberde çalışıyordum, bıraktım. Türk milleti bize Suriyeli diyor. Adımızla çağırıyorlar, Suriyeli gel, Suriyeli git falan ona alışamadım. Burada yaşıyoruz yapacak bir şey yok, burada yaşamazsak zaten başka bir yerde yaşayamayız.”*

Gül *“Okula geliyorum, Cumartesi-Pazar günleri Türkçe kursuna gidiyorum. Türkiye’ye alıştım çünkü ben 5 senedir buradayım. Yani çocukluğumu burada geçirdim, burada büyüdüm. Türk arkadaşlarım oldu. Alıştım. Yani burayı Suriye gibi sayıyorum. Hani mesela biz yolda yürürken Arapça konuşursak bazı Türkler kızıyor. Arapça konuşmayın biz anlamıyoruz diye. Buna sinir oluyorum.”*

Pırıl *“Güzel yaşıyorum. Okula gidiyorum. Bir eksikim yok. İnsanların nasıl yaşadığına yani burada yaşamaya alıştım. Diline alışamadım.”*

Büşra *“Normal bir gün geçiriyorum. Sabah kalkıyorum, kahvaltımı ediyorum sonra öğlen okula geliyorum, akşam okuldan çıkıyorum, sonra eve dönüyorum. Yemeğimi yiyorum sonra ödevlerimi yapıyorum. Çok iyi insanlar var burada yani çok*

iyi insanlar tanıdım ama biraz kötü insanlar var. Sokakta yürürken bazı çocuklar laf atıyor, suribom diyorlar. Her şeye alıştım sadece bunlara alışamadım.”

Yukarıdaki öğrenci yorumlarında da ifade edildiği gibi öğrenciler dil problemi yaşadıklarını dolayısıyla bazı alanlarda kendilerini ifade edemediklerinden çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve bu duruma alışamadıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşme sırasında öğrencilere Türkiye’den beklentileri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 30’da özetlenmektedir:

Tablo 30.

Türkiye’den beklentileriniz nelerdir?

Tema	Kod	f	%
Türkiye’den beklentileri	Eğitiminin devlet tarafından desteklenmesini isteyenler	15	37,5
	Her şeyden memnunum bir beklentim yok	8	20
	Maddi yardım bekleyenler	7	17,5
	Suriye’deki savaşı bitirmesini isteyenler	6	15
	Türk öğretmenler Türkçe öğrenmemize daha çok yardım etsin	1	2,5
	Böyle çok güzel ama Suriyeliler’e ayrımcılık yapmasalar daha güzel olur	1	2,5
	İzin belgesi olmadan da başka şehirlere geçmemize izin versinler	1	2,5
	Suriye okullarını kapatmasınlar	1	2,5

Tablo 30’da görüldüğü gibi öğrencilerin %37,5’i (n=11) eğitimimin devlet tarafından karşılanmasını istiyorum, %20’si (n=8) her şeyden memnunum bir beklentim yok, %17,5’i (n=7) maddi yardım bekliyorum, %15’i (n=6) Suriye’deki savaşı bitirmesini istiyorum, %2,5’i (n=1) Türk öğretmenler Türkçe öğrenmemize daha çok yardım etsin, %2,5’i (n=1) böyle çok güzel ama Suriyelilere ayrımcılık yapmasalar daha güzel olur, %2,5’i (n=1) izin belgesi olmadan da başka şehirlere geçmemize izin versinler, %2,5’i (n=1) Suriye okullarını kapatmasınlar şeklindedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Beste *“Hiçbir şey, çünkü Türkiye çok iyi, kapıları açık. Okullarını açtılar, evlerini açtılar. Her şeye alıştık. Başka bir şey istemiyorum.”*

Furkan *“Yok çok iyiler, onlardan çok memnunuz. Teşekkür ederim.”*

Yukarıdaki yorumlardan da anlaşıldığı gibi, öğrenciler ülkemizde yaşamaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Selim “*Yani Üniversite’ye gideceğim. Ailem okuluma devam etmem için bana yardım etmez. O yüzden Türkiye’den beklediğim şey bana okumam için yardım etmesi.*”

Nisa “*Okumaya devam etmek istiyorum ve burada avukat-doktor olmak istiyorum.*”

İsmail “*Üniversite’ye devam etmek için bize destek versinler.*”

Yukarıdaki görüşlerden de anlaşıldığı gibi öğrenciler, eğitimlerine devam etmek için ülkemizden destek beklemektedir.

Görüşme sırasında öğrencilere Suriye’deki karışıklık bittiğinde ülkelerine geri dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar Tablo 31’de özetlenmektedir:

Tablo 31.

Suriye’deki karışıklık bittiğinde ülkenize geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

Tema	Kod	f	%
Suriye’deki	Gitmeyi düşünüyorum	18	45
karışıklık bittiğinde	Gitmeyi düşünmüyorum	17	42,5
ülkenize geri	Kararsızım	3	7,5
dönmeyi düşünüyor	Şimdilik düşünmüyorum	1	2,5
musunuz?	Meslek sahibi olduktan sonra gitmeyi düşünüyorum	1	2,5

Tablo 31’de görüldüğü gibi öğrencilerin %45’i (n=18) gitmeyi düşünüyorum, %42,5’i (n=17) gitmeyi düşünmüyorum, %7,5’i (n=3) kararsızım, %2,5’i (n=1) şimdilik düşünmüyorum, %2,5’i (n=1) meslek sahibi olduktan sonra gitmeyi düşünüyorum. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Damla “*Geri dönmeyi düşünüyorum çünkü o benim ülkem. Ülkem yeniden güzel olsun istiyorum.*”

Rabia “*Evet düşünüyorum. Çünkü orası bizim doğduğumuz yer.*”

Gökten “*Gitmeyi düşünüyorum. Dönmeden burada okulumu bitireceğim.*”

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi öğrencilerin yarıya yakını savaş bitince ülkelerine dönmeyi düşündüklerini belirtmiştir.

Furkan “*Düşünmüyorum. Burada kalıp okuluma devam etmek istiyorum. Mühendis olmak da istiyorum.*”

Nihat “*Öyle bir şey düşünmüyorum. Burada okudum, büyüdüm. Türkiye’de kalmak isterim.*”

Ceylan *“Düşünmüyorum. Orada elektrik yok, su yok. Evimize bomba atıldı, dükkanımıza bomba atıldı. Orada nasıl yaşayacağız.”*

İkra *“Hayır. Çünkü buraya alıştık. Burası bizim ikinci vatanımız oldu. O yüzden zor olur yani dönmek.”*

Zübeyde *“Hayır. Türkiye’ye alıştım. Burada yaşamaya alıştım. Burada eğitim fırsatı daha çok. Türkiye’yi Suriye’den daha çok seviyorum.”*

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi öğrenciler, ülkemizde yaşamaktan memnun olduklarını, eğitim sistemimizden memnun kaldıklarını ve gelecekte burada yaşamak istediklerini belirtmişlerdir.

Büşra *“Aslında hem düşünüyorum hem düşünmüyorum. Yani gitmek istiyorum ve gitmek istemiyorum. Yani gitmek istiyorum çünkü büyüyünce doktor olup, ülkeme faydalı olmak istiyorum, ama orada hiçbir şey olmayacak, her şey bitmiş olacak, evimiz yok, hiçbir şey yok orada yeniden bir hayat kuracağız ama burada bir hayatımız var böyle devam ediyor. Bu yüzden burada kalmak istiyorum.”*

Mustafa *“Bazen düşünüyorum ama buranın eğitimi daha iyi, Türkçe öğrenmek istiyorum 2 dilim olacak, Arapça ve Türkçe.”*

Öğrencilerin bir kaçı ise kararsız olduklarını belirtmekle birlikte ülkemizde yaşamaktan memnun olduklarını ve eğitimlerine devam etmek istediklerini belirtmişlerdir.

V. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada, ortaokul 7.sınıflarda okutulan Sosyal bilgiler dersi, “Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki Göç konusuna ilişkin sığınmacı öğrencilerin görüşlerini karma araştırma yöntemiyle belirlemek amaçlanmıştır.

Öğrencilerin göç konusundaki görüşleri 100 puan üzerinden değerlendirilmiş ve ortalama puan 87,6 olarak bulunmuştur. Kruskal Wallis test sonucuna göre öğrencilerin göç konusu görüşleri anne ve baba eğitim durumları açısından farklılık göstermemektedir. Bu anket sonuçlarından anlaşıldığı gibi anne ve babanın eğitim düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçta yapılan anketlerde anne ve babaların eğitim seviyelerinin genel olarak ilkököl ve ortaokul düzeyinde olmasının etkisi vardır.

Kız öğrencilerin göç görüşlerinin puan ortalamaları 91,1 iken bu değer erkek öğrencilerde 85,6'dır. Kız ve erkek öğrencilerin göç görüşleri puanlarına bağlı sıra ortalamaları arasında Mann Whitney U testi sonucuna göre anlamlı farklılık görülmektedir ($U=3417,00$, $p<.05$). Buna göre kız öğrencilerin göç görüşleri erkek öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir. Dolayısıyla kız öğrencilerin göçe yönelik görüşlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha çalışkan olduğu sonucuna varılabilir.

Yapılan ankette öğrencilerin göç konusundaki görüşleri 100 puan üzerinden değerlendirilmiş ve ortalama puan 87,6 olarak bulunmuştur. Anketten elde edilen verileri desteklemek amacıyla görüşme sırasında öğrencilere göçü tanımlamaları istenmiştir. 12 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bu görüşme formundaki göçün tanımıyla ilgili soruya öğrencilerin % 72'si genel hatlarıyla doğru cevap vermişlerdir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları tercümanlar vasıtasıyla aynı sınıflarda bulunan örneklem yoluyla seçilmiş 40

öğrenciye uygulanmıştır. Uygulanan nicel ve nitel anket sonuçlarının ortalamasının üzerinde çıkması göç konusundaki görüşlerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere “size göre göç etmek zorunlu mu, yoksa tercih mi?” sorusu yöneltildiğinde öğrencilerin çoğunluğu göç etmeye mecbur bırakıldığını belirtmiştir.

Ankette mevcut durumlarının değerlendirilmesine yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre öğrencilerin %77,3’ü savaş bitince ülkesine geri dönmek istediğini belirtmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme sırasında öğrencilere Suriye’deki karışıklık bittiğinde ülkelerine geri dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar %45’i (n=18) gitmeyi düşünüyorum, %42,5’i (n=17) gitmeyi düşünmüyorum, %7,5’i (n=3) kararsızım, %2,5’i (n=1) şimdilik düşünmüyorum, %2,5’i (n=1) meslek sahibi olduktan sonra gitmeyi düşünüyorum şeklinde olmuştur. Yapılan nicel ankette öğrencilerin %77’si savaş bitince ülkesine geri dönmek istediğini belirtirken, yarı yapılandırılmış görüşme formunda ankete cevap veren öğrencilerin neredeyse yarısı Türkiye’de kalmak istediğini belirtmiştir. Bu anketler çocukların buradaki yaşama uyum sağladıkları ve zaman içinde fikirlerinin değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin göç konusuna ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada, büyük çoğunluğunun göç konusuna hâkim olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Türkiye’de yaşamaya alışmış ve yaşam koşullarına uyum sağlamış olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin ülkemizden aldıkları eğitimden memnun oldukları ve eğitimlerine devam etmek için ülkemizce verilen desteğin ileride de devam etmesi gerektiği belirlenmiştir. Suriyeli öğrencilerin bir kısmının eğitim ve sosyal çevrelerinde kültür farkından kaynaklanan anlaşmazlıklar yaşadıkları ortaya konmuştur. Sığınmacı öğrencilerin ebeveynlerine Türkçe eğitimi verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin yarıya yakınının ülkelerine gitmeyi düşündükleri, yarıya yakınının ülkemizde yaşamak istedikleri ortaya konmuştur. Sonuç olarak Suriyeli öğrenciler, Türk devleti ve halkının kendilerine gösterdiği misafirperverlikten ve sağlanan imkanlardan dolayı minnet duyduklarını ifade etmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Çalışmaya Yönelik Öneriler

Adana ilinde bulunan 6 okuldaki 203 sığınmacı öğrenciyle yapılan bu araştırmanın bulgularının genellenebilirliğini artırmak için aynı çalışma, sığınmacı öğrencilerin bulunduğu diğer illerimizdeki farklı okullarda yapılarak, öğrencilerin uyum sürecine katkıda bulunması açısından faydalı olabilir.

Bu araştırma yalnızca belirlenen örneklem grubuyla yapılmıştır. Farklı ölçekler kullanılarak sığınmacı öğrencilerin akranlarıyla da yapılarak geliştirilebilir.

Bu araştırma kapsamına Suriye'den ülkemize gelen sığınmacı öğrenciler dahil edilmiş olup ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileri araştırmaya dahil edilmemiştir. Konuyla ilgili sığınmacı öğrencilerin öğrenim gördükleri okullardaki öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin de dahil edildikleri geniş kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilebilir.

Bu araştırma kısıtlı zaman aralıklarında yapılmıştır. Aynı araştırma, daha verimli sonuçlar almak için, geniş bir zamana yayılarak daha ayrıntılı bir nitel araştırma yöntemi ile yapılabilir.

Bu araştırmada zorunlu göçü bizzat deneyimleyen sığınmacı öğrencilerin göç konusundaki görüşleri hem nicel hem de nitel araştırmada yüksek çıkmıştır. Özellikle öğrencilerin zorunlu göçü birebir yaşamaları farkındalıklarını artırmıştır. Öğrencilerin anket ve görüşme sorularını eksiksiz bir şekilde cevaplamaları göçü bizzat yaşamalarından kaynaklı olabilir.

Ülkemizdeki Suriyelilerin eğitimi ve yaşantısıyla alakalı akademik çalışmaların azlığı gözetilerek, bu alanla ilgili proje ve araştırmalar teşvik edilmelidir.

5.2.2. Geleceğe Yönelik Öneriler

Suriyeli öğretmenlerin ve Suriyeli ailelerin Türkçe'yi öğrenmeleri, bununla birlikte sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi ülkemize uyum sağlamaları noktasında fayda sağlayacaktır. Bu da öğrencilerin uyumunu hızlandırıp, başarı oranlarını arttırabilir.

Suriyelilerin ülkemizde görecekları eğitimde Türkçeyi iyi okuyup yazamadıkları durumda anlayamayacakları göz önünde bulundurulduğunda bu durum Türkiye'ye uyumlarını geciktirebilir. Bu da ülkemiz halkıyla dil uyumunda

anlaşmazlıklara yol açabilir. Bundan dolayı Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitiminde, Türkçe öğretimine öncelik verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açık Toplum Vakfı, (2016). “Kayıp neslin eşliğinde- türkiye’deki suriyeli mülteci çocuk ve gençlerin eğitime erişimde karşılaştıkları zorluklar- okuyamıyorum, yazamıyorum, okula gitmek istiyorum” Web: <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/k/a/kayip-neslin-esiginde.pdf> Erişim Tarihi: 15.03.2019
- Akgür, Z. G. (1997). *Türkiye’de kırsal kesimden kente göç ve bölgelerarası dengesizlik:(1970-1993)*. (1.Baskı). Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları Başbakanlık Basımevi.
- Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(2), 58-83. <http://gam.gov.tr/files/d3.pdf>
- Akkaya, M. (2012). *Sosyal bilgilerde göç konusunun drama yöntemiyle öğretiminin akademik başarıya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Asar, A. (2004). *Türk yabancılar mevzuatında yabancılar ve hakları*. (2.baskı). Ankara: Emek Ofset.
- Atalay, İ. (2011). *Genel beşeri ve ekonomik coğrafya*. (5.Baskı). İzmir: Meta Yayıncılık.
- Atasoy, Emin. (2010). Göçler coğrafyası., C. Şahin (Editör). *Beşeri coğrafya*. Birinci Baskı. Ankara. Gündüz Yayıncılık.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin önlenmesi sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 331-360.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., ve Baş, İ. (2017). Göç eden ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve çocuk yaşamına etkisi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(3), 1681-1693.
- Başar, M., Akan, D., ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1571-1578.

- Başbüyük, A. (2007). Nüfus Artışı., H. Yazıcı ve M. K. Koca. (Editörler). *Genel coğrafya*. Birinci Baskı. Ankara. Pegem Yayıncılık.
- Cengiz, D. (2015). *Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı; Kilis örneği*, 101-122, www.turkishstudies.net
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası göçler ve Türkiye 'ye yansımaları*. İstanbul: Çantay.
- Deniz, O., ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 472-498.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye beşeri coğrafyası*, Ankara: Gazi.
- Doğanay, H., ve Orhan, F. (2016). *Türkiye beşeri coğrafyası*. (5. Baskı). Ankara: Pegem.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., ve Şahin, İ. F. (2011). *Genel beşeri ve ekonomik coğrafya*. (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Emin, M.N. (2016). *Türkiye 'deki Suriyeli çocukların eğitimi: temel eğitim politikaları*. Setta.
- Fargues, P. (2014). Is what we hear about migration really true? Questioning eight stereotypes. florence: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Migration Policy Centre.
- Güçer, M., Karaca, S., ve Dinçer, O. B. (2013). *Sınırlar arasında yaşam Suriyeli mülteciler alan araştırması*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Usak, Sosyal Araştırmalar Merkezi Usak Rapor No: 13-04, Ankara.
- Gürbüz, Ş. (2006). *Kırdan kente zorunlu göçün nedenleri ve sonuçları*. Uluslararası göç sempozyumu bildirileri, 211.
- İçduygu, A., ve Toktaş, S. (2005). *Yurtdışından gelenlerin nicelik ve niteliklerinin tespitinde sorunlar*. Ankara: TUBA Raporları, Sayı 12.
- İzbrak, R. (1992). *Coğrafya terimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Karabağ, S., ve Şahin, S. (2015). *Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası* (6. Baskı). Ankara: Pegem.
- Karakoç, R. (2011). Göç edenlerin kentsel bütünleşme ve siyasal katılma durumlarına yönelik bir araştırma: Konya örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(21), 241-262.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26.baskı). Ankara: Nobel.
- Kartal, B., ve Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 141-161.

- Kaştan, Y., ve Bozan, İ. (2016). Yöneticiler açısından göçün eğitim üzerindeki etkisi: bir durum çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(5).
- Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110. <http://www.yasambilimleridergisi.com/makale/pdf/1450366818.pdf>
- Kılcan, B., Çepni, O., ve Kılınç, A. Ç. (2017). Development of the attitude towards asylum-seeker students scale, Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1045-1057.
- Kılıçkaya, N. (1988). *Yurt dışı deneyimi geçiren ve geçirmeyen lise öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*, İstanbul: Çantay.
- Mültecilerin Korunması, (2003). STK'lar için saha el kitabı, BMMYK Y. Ankara: 16-17.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de İç göç olgusu, nedenleri ve çorlu örneği. yüksek lisans tezi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özey, R. (2012). *Beşeri bölgeler coğrafyası*. (1. Baskı). İstanbul: Aktif Yayıncılık.
- Özgür, E.M. (1998). *Türkiye nüfus coğrafyası*, Ankara: GMC.
- Sağlam, H.İ. ve İlksen Kanbur, N. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, 7(2), 310-323.
- Öztürk, C. (2008). İlköğretim okulu 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kitap setlerinin değerlendirilmesi. *İlköğretim programları ve ders kitaplarının değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarının ortaöğretim ile paylaşılması çalıştay çalışma raporu*. Ankara. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim genel müdürlüğü, 384-396.
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşlerine göre Suriye'deki çatışmaların Suriyelilerin eğitim sürecine yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(30), 217-241.
- Sezgin, A.A., ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 419-438. DOI: <http://humanitas.nku.edu.tr>
- Şahin, C., Doğanay, H., ve Özcan, N.A. (2004). *Türkiye coğrafyası (fiziki-beşeri-ekonomik-jeopolitik)*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.

- Şahin, S. (2007). *Geçmiş günümüz ve gelecekte nüfus gerçeği*. (1. baskı). Ankara: Gazi.
- Şeker, B.D., Sirkeci, İ., ve Yüceşahin, M.M. (2015). *Göç ve uyum*. London: Transnational Press.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Tandoğan, A. (1994). *Türkiye nüfusu*. Trabzon: Eser Ofset.
- Tanoğlu, A. (1969). *Nüfus ve yerleştirme*. (2.Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversite Yayınları.
- Tanrıoğan, A. (2006). (Editör) *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaş yetiştirme. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Toros, A. (2008). *Sorunlu bölgelerde göç*. (1.Baskı). Global Strateji Enstitüsü, Ankara.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., ve Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133.
- Tunçdilek, N. (1988). *Dünya nüfus dinamiği*. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü: İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tuzcu, P. (2008). *Zorunlu Göç ve küresel dönemde değişen nitelikleri: Türkiye üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (1997). *Beşeri coğrafya*. İstanbul: Çantay.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2002). *Beşeri coğrafya*. İstanbul: Çantay.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2004). *Beşeri coğrafya insan-kültür-mekan*. İstanbul: Çantay.
- Ulusoy, O., ve Sarıkaya, B. (2010). C. A. Demirel. (Editör). *5 N ve 1 mülteci basın mensupları için el kitabı*. İzmir: Mültecilerle Dayanışma Derneği.
- Ünal, Ç. (2017). İller arası göç korelasyonu “Ankara, İstanbul, İzmir”., F. Arslan. (Editör). *Türkiye coğrafyası araştırmaları*. Birinci Baskı. Ankara. Pegem, 115-139.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, görüşme. 6.Bölüm. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında türkiye’de suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi (kırşehir ve nevşehir örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

İNTERNET KAYNAKLARI

- https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_No_tu_1.pdf AFAD Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı. 18 Mart 2019 tarihinde ziyaret edildi.
- https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimler_Sozlugu?kelime=s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1 AFAD Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı. 20 Mayıs 2019 tarihinde ziyaret edildi.
- http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf Birleşmiş Milletler (1951). Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi. 28.7.1951 tarihli. 22.04.2019 tarihinde ziyaret edildi.
- <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/17891>, İpek, N. (2016). *Göç Araştırmaları Dergisi Editörünün Göç Konusundaki Görüşleri*, Sayı:3, 7-9. 22.04.2019 tarihinde ziyaret edildi.
- http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi. 2 Ocak 2019 tarihinde ziyaret edildi.
- http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi. 1 Mart 2019 tarihinde ziyaret edildi .
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi.11.03.2019 tarihinde ziyaret edildi.
- http://www.goc.gov.tr/mobilicerik/gecici-koruma-yonetmeli-gi-yururluge-girdi_359_1472 T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi. 20 Mart 2019 tarihinde ziyaret edildi.
- <https://www.haberler.com/lubnan-daki-suriyeli-multecilerin-egitim-sorunu-9758122-haberi/> 5 mart 2019 tarihinde ziyaret edildi.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Md. 96. 19.04.2018 tarihinde ziyaret edildi.

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22127.pdf> İltica ve Sığınma Yönetmeliği (1994).
30 Kasım 1994 tarihli Resmi Gazete. 20.05.2018 tarihinde ziyaret edildi.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b3b207592a12.55517558 09.09.2017 tarihinde ziyaret edildi.

<http://www.umhd.org.tr/2018/03/hangi-ulkede-ne-kadar-multeci-var/> 5 Mart 2019 tarihinde ziyaret edildi.

<http://www.unhcr.org/tr/> Mülteciler Yüksek Komiseri Suriye Ziyaretinde İnsani İhtiyaçları Değerlendirdi, United Nations High Commissioner for Asylum-seekers.13.05.2016 tarihinde ziyaret edildi.

<http://www.unhcr.org/tr/home.php?content=648> 21 Nisan 2018 tarihinde ziyaret edildi.

<https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> 11 Mart 2019 tarihinde ziyaret edildi.

<http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18616> 22 Haziran 2019 tarihinde ziyaret edildi.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzni

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-605.01-E.2105749
Konu : İrem UTAŞ'ın Tez Çalışması

17.02.2017

ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 27/01/2017 tarihli ve 69972237-302.08.01-E.160 sayılı yazınız.
b) Müdürlük Makamı'nın 16.02.2017 tarihli ve 98258552-20-E.2040044 sayılı onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İrem UTAŞ'ın "*Mülteci Öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Göç Konusuna İlişkin Görüşleri*" konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yer alan ilgi (a) yazınız ekindeki ortaokullarda anket uygulamak isteği ile ilgili ilgi (b) olur ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Turan AKPINAR
Millî Eğitim Müdürü

EK: Onay Örneği (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı İle Aynıdır.

21.02.2017

Sultan AY
V.H.K.İ

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>
E-posta: arget01@meb.gov.tr
Adres : Döşeme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1505
Faks: (0 322) 458 83 92

u evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 53c3-8885-3d98-a04d-d1c0 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-20-E.2040044
Konu : İrem UTAŞ'ın Tez Çalışması

16.02.2017

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Ömer Halisdemir Üniversitesi'nin 27/01/2017 tarihli ve 69972237-302.08.01-E.160 sayılı yazısı.

Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İrem UTAŞ'ın "*Mülteci Öğrencilerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Göç Konusuna İlişkin Görüşleri*" konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yer alan ekli listedeki ortaokullarda anket uygulamak isteği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

İlimiz "İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun 15/02/2017 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yer alan ekli listedeki ortaokullarda söz konusu tez çalışmasının 2016/2017 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden yapılması Şubemizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarımıza arz ederim.

Mehmet ÇALIŞKAN
Müdür Yardımcısı

OLUR
16.02.2017

Turan AKPINAR
Millî Eğitim Müdürü

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>
E-posta: arge01@meb.gov.tr
Adres : Döşeme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1505
Faks: (0 322) 458 83 92

bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7ea9-7bb8-34ce-9723-b396 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2. Anket Formu

“MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDEKİ GÖÇ KONUSUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ”

Sevgili Öğrenciler,

Bulduğunuz ülkeyi zorunlu terk ederek ülkemizde yaşamaya başladınız. Bu uygulama siz öğrencilerin “sosyal bilgiler dersindeki göç konusuna ilişkin” görüşlerini almak amacıyla yapılan bir araştırmanın veri toplama aşamasıdır.

Bu uygulamadan elde edilen veriler etik ilkeler dâhilinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bu uygulamada ad, soyadı vb. kimlik bilgilerinizi kesinlikle paylaşmayınız. Uygulamada toplam 26 soru bulunmaktadır.

Katılımlarınız için teşekkür ederim.

İrem UTAŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Öğrencisi

Kişisel Bilgiler:

Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

Yaş:

Annenin Eğitim Durumu:

Okuryazar Değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisan üstü ve Üzeri ()

Babanın Eğitim Durumu:

Okuryazar Değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans üstü ve Üzeri ()

Ailenin Gelir Durumu:

0-1500 TL () 1501-3000 TL () 3001-4500 TL () 4501-6000 TL () 6001 TL ve üzeri ()

Geldiği Ülkedeki Yerleşim Yeri:

İl () İlçe () Kasaba () Köy ()

Adana'ya Göç Ettiğiniz Yıl:

2011 () 2012 () 2013 () 2014 () 2015 () 2016 ()

Türkiye'ye geldikten sonra Adana'ya gelene kadar kaç yerleşim yeri değiştirdiniz:

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 veya daha fazla ()

Kaç yıldır Adana'da yaşıyorsunuz?

0-1 yıl () 2 yıl () 3 yıl () 4 yıl () 5 yıl () 6 yıl () 7 yıldan fazla ()

Şu anda Türkiye'de sizinle birlikte ailenizden toplam kaç kişi yaşıyor:

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 veya daha fazla ()

Öğrencilerin genel göç konusuna ilişkin görüşleri		Evet	Hayır
1.	Göç, insanların sürekli yaşadıkları yeri terk ederek, bundan sonraki yaşamlarını sürdürecekleri yere gitmeleridir.		
2.	Göçe katılan kişilere göçmen adı verilir.		
3.	Eski zamanlarda yapılan göçler, daha ziyade iklim değişikliği sonucu meydana gelmiş göçlerdir.		
4.	Eskiden insanlar daha verimli topraklara ulaşmak ve bu topraklarda tarım ve hayvancılık yapmak için göç etmiştir.		
5.	Göçler, iç göç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılır.		
6.	Özellikle savaşlar ve ülke içindeki karışıklıklar, diğer göçlere göre daha çok ülkeler arası göçlere neden olur.		
7.	Zorunlu göç, bir güç tarafından insanların yaşadığı yeri terk etmeye zorlanmasıdır.		
8.	Zorunlu göçlerin temel nedeni, insanların can güvenliği endişesiyle bulunduğu yeri terk etmesidir.		
9.	Gönüllü göçler, insanların daha iyi yaşama koşullarına ulaşmak için yapılan göçlerdir.		
10.	Zorunlu olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek başka ülkelere sığınan kişilere sığınmacı (mülteci) denir.		
11.	Savaşlara, siyasal olaylara ve güvenlik sorunlarına bağlı göçler, uluslararası göçlerin en önemlileridir.		
12.	Türkiye'ye sığınmacı olarak gelen mülteciler, burada kalarak yaşamlarını ülkemizde sürdürmektedir.		
13.	Geçici göç, kısa bir süre için başka bir yerde yaşamaktır.		
Göçe katılan öğrencilerin kişisel görüşleri			
Göç etme nedeni			
14.	Türkiye'ye ekonomik nedenlerden dolayı göç ettim.		
15.	Ülkemi iç savaş olduğu için terk ettim.		
16.	Türkiye'ye göç ettiğimde burada yaşayan akrabalarım veya arkadaşlarım vardı.		
17.	Daha önce Türkiye'ye gelmiştim.		
Şartların değerlendirilmesi			
18.	Savaş bitince ülkeme geri dönmek istiyorum.		
19.	Kendimi bu ülkede güvende hissediyorum.		
20.	Türkiye'de yaşamaktan memnunum.		
21.	Türkiye'deki eğitim şartlarından memnunum.		
22.	Eğitimime devam etmeyi düşünüyorum.		
Türkiye'ye karşı tutumları			
23.	Kendimi bir Türkiyeli gibi hissediyorum.		
24.	Yaşadığım yerde Türk arkadaşlarım var.		
25.	Bizler göçmen olarak Türk vatandaşlarıyla herhangi bir sorun yaşamadık.		
26.	Türk vatandaşları bizleri kabul ettiler ve bizden memnunlar.		

Ek 3. Görüşme Formu

Araştırma Sorusu

Suriyeli Sığınmacı 7. Sınıf Öğrencilerinin Göç Konusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Değerli Öğrenciler,

Bu görüşme formu sizlerin göç konusuna dair görüşlerinizi, bu çerçevede yaşadığınız sorunları, savaş, göç ve akabinde yaşadığınız süreçten nasıl etkilendiğinizi, ihtiyaçlarınızı ve bu yöndeki önerilerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sizden bu sorulara cevap vermeniz istenmektedir. Görüşme esnasında vereceğiniz kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Vereceğiniz bilgilerin analizi için konuşmalarınız kayıt altına alınacaktır. Bu uygulamadan elde edilen veriler etik ilkeler dâhilinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Görüşme Soruları

Soru 1. Merhaba, kendinizi biraz tanıtabilir misiniz?

Soru 2. Size göre göç ne demek? Tanımlar mısınız?

Soru 3. Siz Türkiye'ye nasıl göç ettiniz?

Soru 4. Size göre göç etmek zorunlu mu yoksa bir tercih mi?

Soru 5. Göç etmenin olumlu yönleri nelerdir?

Soru 6. Göç etmenin olumsuz yönleri nelerdir?

Soru 7. Göç etme nedeniniz neydi?

Soru 8. Göç sırasında sizi en çok etkileyen anınız neydi?

Soru 9. Savaş sırasında neler hissettiniz (heyecan, korku, mutluluk, hüznün, hasret vs.) ve yaşadınız?

Soru 10. Türkiye'deki yaşamınızı tarif eder misiniz? Alışabildiğiniz ve alışamadığınız yönleri neler?

Soru 11. Türkiye'den beklentileriniz nelerdir?

Soru 12. Suriye'deki karışıklık bittiğinde ülkenize geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

